

VASTUULLINEN YRITTÄJYYS

Tiivistelmä

Tekijä(t) Pussinen, Risto	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 48	Valmistumisaika Kevät 2020
Työn nimi Vastuullinen yrittäjyys		
Tutkinto Insinööri (AMK), Energia- ja ympäristötekniikka		
Tiivistelmä <p>Tässä opinnäytetyössä selvittiin, millainen on polku kohti vastuullista yrittäjyyttä. Tutkimuskysymykseen pureuduttiin kahden eri teeman avulla.</p> <p>Yritysvastuuosiossa selvennetään terminologiaa, historiaa sekä sitä, mitkä kansainväliset ohjeistukset säätelevät yritys vastuuta ja kuinka siitä raportoidaan. Yritysvastuun käsitettä avataan kirjallisuuden ja tutkimusten avulla. Yrittäjyysteemassa selvitetään tutkimuksien avulla, mitkä taustatekijät vaikuttavat yrittäjäksi pyrkimiseen ja mitkä ovat nuorten sekä opiskelijoiden mielestä suurimmat esteet yrittäjäksi ryhtymiselle. Yrittäjyysosiossa selviää, mikä on yritysmuotojen suhteellinen osuus Suomessa ja mikä yritysmuoto palvelee erilaisia yrittäjiä sekä millaisia yritystykä on yrittäjille saatavilla.</p> <p>Empiirinen osuus tehtiin haastatteluina. Haastatteluiden avulla selvitettiin, kuinka LAB-ammattikorkeakoulu voi tukea yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita, millaisia asenteita ja ajatuksia menestyneillä yrittäjillä on koskien yrittäjyyttä, vastuullisuutta ja ilmastonmuutosta.</p> <p>Yhden arvion mukaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteet avaavat 12 biljoonan dollarin markkinat. Yhdenkään yrityksen ei kannata ohittaa yritys vastuuseen liittyviä kysymyksiä omassa liiketoiminnassaan. Merkittävämmäksi taustatekijäksi yrittäjyydestä nousi tutkimuksissa vanhempien yrittäjätausta, väitettä tuki myös opinnäytetyötä varten tehty tutkimus.</p> <p>Yritysvastuun ja kestävän kehityksen kysymykset ovat oleellisia, koska tällä hetkellä kulutamme maapallon niukkoja luonnonvaroja kestäättömällä tavalla. Koululla on mahdollisuus kannustaa ja tukea yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita, mikä parhaassa tapauksessa luo uusia yrittäjäperheitä Suomeen.</p>		
Asiasanat yrittäjyys, yritys vastuu, kestävä kehitys, yhteiskuntavastuu		

Abstract

Author(s) Pussinen, Risto	Type of publication Bachelor's thesis	Published Spring 2020
	Number of pages 48	
Title of publication Responsible entrepreneurship		
Name of Degree Bachelor of Engineering		
Abstract <p>The thesis examines the path towards responsible entrepreneurship. The corporate responsibility section clarifies the terminology, history, and which international guidelines direct corporate responsibility and how it is reported. The entrepreneurship section examines the attitudes of young Finnish people and students towards entrepreneurship. The entrepreneurship section also explains what the forms of business organization in Finland are, and what kind of financial support companies can apply.</p> <p>The empirical data was obtained by interviews. The interviews dealt with how LAB University of Applied Sciences supports students interested in entrepreneurship, what attitudes and ideas successful entrepreneurs have regarding entrepreneurship, responsibility, and climate change. The data was analyzed with thematic analysis.</p> <p>According to studies, achieving the UN Sustainable Development Goals will create \$12 trillion in market opportunities. Companies should not ignore corporate responsibility issues in their business. Based on the studies, the most significant background factor in entrepreneurship was the entrepreneurial background of parents, and the results of interviews also supported the argument.</p> <p>Issues of corporate responsibility and sustainable development are essential because people are currently consuming the world's limited natural resources in an unsustainable way. The school has the opportunity to encourage and support students interested in entrepreneurship, which, in the best case, creates new entrepreneurial families in Finland.</p>		
Keywords entrepreneurship, corporate responsibility, sustainable development, corporate social responsibility		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	2
2.1	Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset	2
2.2	Tutkimusmenetelmät	2
2.3	Opinnäytetyön rakenne.....	3
3	YRITYSVASTUU	4
3.1	Historia	4
3.2	Ohjeistukset.....	6
3.3	Raportointi	7
3.4	Taloudellinen vastuu.....	9
3.5	Ympäristövastuu.....	11
3.6	Sosiaalinen vastuu.....	12
3.7	Jaettu yhteinen arvo	13
3.8	Innovaatiot ja mahdollisuudet	14
3.9	YK:n kestävän kehityksen tavoitteet	16
3.10	Yritysvastuuseen kohdistuva kritiikki	17
3.11	Yritysvastuun tilanne Suomessa.....	18
3.12	Työ- ja elinkeinoministeriön esitteet pk-yrityksille yritysvastuullisuudesta.....	19
4	YRITTÄJYYS.....	21
4.1	Yritysmuodot.....	21
4.1.1	Toiminimi	22
4.1.2	Osakeyhtiö	23
4.1.3	Kommandiittiyhtiö ja avoin yhtiö.....	24
4.1.4	Osuuskunta	24
4.1.5	Kevytyrittäjäyys.....	25
4.1.6	Startup ja kasvuyritys.....	26
4.2	Polku yrittäjyyteen.....	27
4.3	Yhteiskunnallinen yrittäjäyys.....	28
4.4	Yritystuet	29
4.5	Nuorten asenteet yrittäjyyttä ja yritysvastuuta kohtaan	30
4.5.1	Nuorisobarometrit	33
4.6	Korkeakouluopiskelijoiden asennebarometri.....	34
5	HAASTATTELUT	36

5.1	Suunnittelu ja toteutus	36
5.2	Haastateltavien taustatiedot.....	37
6	TULOKSET.....	38
6.1	Yrittäjysteema	38
6.2	Yrittäjyyden tukemisen teema.....	39
6.3	Yritysvastuuteema	42
6.4	Yhteenveto	44
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	46
	LÄHTEET	48

1 JOHDANTO

Globaalit megatrendit korostavat yritysvastuun ja kestäväen kehityksen merkitystä tulevaisuudessa. Megatrendeillä tarkoitetaan useista ilmiöistä koostuvaa yleistä kehityssuuntaa. Kehityssuunnan ajatellaan jatkuvan samanlaisena globaalilla tasolla. Ne eivät ole yllättäviä asioita vaan asioita, joista yleensä useimmat ovat kuulleet. Megatrendit tapahtuvat jo nyt ja suurella todennäköisyydellä etenevissä määrin myös tulevaisuudessa. (Dufva 2019.) Useina vuosina megatrendeinä olleet asiat kuten luonnonvarojen resurssiniukkuus ja ilmastonmuutos puhuvat sen puolesta, että yritysvastuuta tarvitaan. Lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset ovat tärkeitä globaalien ongelmien ratkaisemisessa, mutta myös yritysten vapaaehtoisilla toimilla voi olla suuri vaikutus.

Yhdistyneiden kansakuntien väestörahassto arvioi, että vuonna 2050 väkiluku kasvaa 9,3 miljardiin ja samalla kehittyvissä maissa ihmiset nousevat keskiluokkaan. Kasvava keskiluokkainen väestö kuluttaa enemmän maapallon niukkoja resursseja ja päästöt nousevat kiihtyvää vauhtia. Ilmastonmuutoksella on myös vaikutuksia talouteen, ruoantuotantoon ja terveyteen globaalisti. (Niskala, Tarna-Mani, Puroila & Pajunen 2015.)

Ernst ja Young (2015) ja United Nations (2014) ennustavat raporteissaan, että vuoteen 2030 mennessä veden tarve voi olla 40 prosenttia enemmän kuin veden saatavuus ja melkein puolet maailmanväestöstä saattaa kärsiä vedenpuutteesta. Vuonna 2030 viljan-tuotanto laskee 30 prosenttia makean veden vähenemisen seurauksena ja noin 90 prosenttia energiantuotannosta on riippuvaista veden saannista. Vuonna 2035 energiantarve maailmassa lisääntyy 33 prosentilla. Taloudellisen kasvun hakeminen ilman, että kulutetaan luonnonvaroja kestävämmällä tavalla ja aiheutetaan päästöjä, on yksi suurimmista haasteista. Kestäväen liiketoiminnan ajattelumalli tuo kuitenkin mukanaan uusia mahdollisuuksia kuten biotalous, kiertotalous ja hiilineutraali liiketoiminta. (Niskala ym. 2015.)

Opinnäytetyö tehtiin keväällä 2020, jolloin COVID-19-virus (käytetään jatkossa nimeä korona) aiheutti maailmanlaajuisen poikkeustilan. Ensimmäistä kertaa Suomen historiassa otettiin käyttöön valmiuslaki, jonka nojalla on jouduttu tekemään rajoitustoimenpiteitä, jotka koskettavat jokaisen suomalaisen arkea. Vielä ei voida tietää, kuinka suuri vaikutus koronalla tulee olemaan maailmantaloudelle. Yrittäjyydellä on mahdollisuus toimia moottorina Suomen talouden nousemiseen, minkä vuoksi yrittäjyyttä on erittäin tärkeä tukea kaikin mahdollisin tavoin.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäyte koostuu kahdesta eri teoria-alueesta, jotka ovat yritysvastuu ja yrittäjyys. Yksi tämän opinnäytteen tavoitteista oli selvittää, mitä yritys vastuukäsité tarkoittaa. Opinnäytetyössä selvitettiin, kuinka yritys voi raportoida yritys vastuusta ja voiko yritys vastuulla saada taloudellista hyötyä. Opinnäytetyössä toinen pääteema oli yrittäjyys. Yrittäjyysosiossa selvitettiin, millainen on suomalaisten asenne yrittäjyyttä kohtaan ja kuinka yrittäjäksi päädytään sekä mitä yritys muotoja Suomessa on. Tutkimusosiossa pureuduttiin menestyneiden yrittäjien sielunmaisemaan ja siihen, kuinka koulu voi tukea yrittäjyydestä kiinnostuneita.

Opinnäytteen päätutkimuskysymys on seuraava:

- Millainen on polku kohti vastuullista yrittäjyyttä?

Opinnäytteen alatutkimuskysymyksiä olivat seuraavat:

- Mitä on yritys vastuus?
- Mitä yritys muotoja Suomessa on?
- Miten nuoret ja opiskelijat suhtautuvat yrittäjyyteen ja yritys vastuuseen?
- Kuinka LAB -ammattikorkeakoulu tukee yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita?

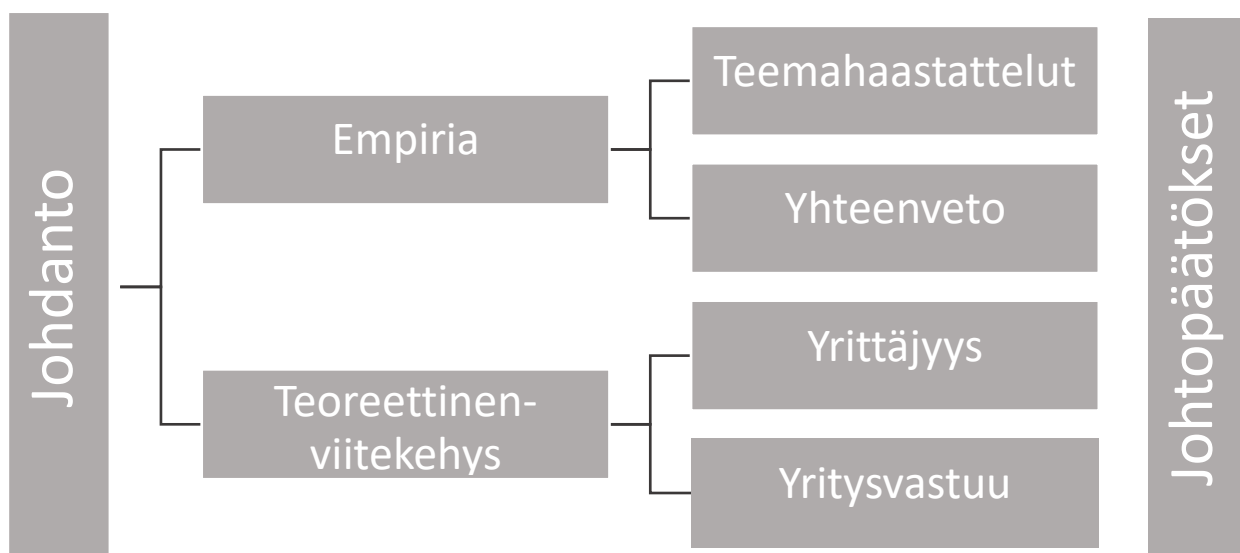
2.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä käytetään tutkimusmenetelmänä laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on tutkittavien omien tulkintojen esille nostaminen ja tunnustaminen. Kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmiä käytetään usein silloin, kun halutaan haastatella tiettyä ihmisryhmää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei tarkkailla tutkittavia ulkopuolelta vaan ollaan ikään kuin sisäpiirin tarkkailijana. (Hakala 2018.)

Tutkimusaineisto opinnäytetyöhön kerättiin teemahaastatteluina. Teemahaastatteluissa haastattelu tilanne etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa. Teemahaastattelut tuovat tutkittavan äänen kuuluviin, koska se ottaa huomioon, että tutkittavien tulkinnat asioista ja heidän asioilleen antamat merkitykset ovat olennaisia. Teemahaastatteluissa usein asioiden merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, koska haastattelun aihepiirit ovat kaikille samat. Se ei ole strukturoitu kuten lomakehaastattelu, jossa kysymyksillä on tarkka muoto ja järjestys, eikä niin vapaa kuin syvähaastattelumenetelmät. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 48.)

2.3 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö koostuu neljästä eri osasta, joita ovat johdanto, teoreettinen viihdekehys, empiria eli tehty tutkimus ja yhteenveto (kuvio 1). Johdannossa kerrotaan yritys vastuun ja yrittäjyyden tärkeydestä. Opinnäytetyön toteutus-luvussa kuvataan opinnäytetyössä käytetty tutkimusmenetelmä ja opinnäytetyön rakenne. Teoreettinen viitekehys-luvussa käsitellään yritys vastuuta ja yrittäjyyttä kirjallisuuden, tutkimuksien ja esimerkkien avulla. Empiria-osiossa kuvataan opinnäytettä varten tehtyä tutkimusta ja tutkimuksen tuloksia sekä yhteenveto tutkimuksesta. Opinnäytetyön viimeisessä osiossa on johtopäätökset koko opinnäytetyöstä. Johtopäätöksissä tarkastellaan, kuinka teoria ja tehdyn tutkimuksen tulokset keskustelevat keskenään. Johtopäätöksissä vastataan myös päätutkimuskysymyseen. Opinnäytetyön lopusta löytyvät työssä käytetyt lähteet ja viitteet.

Kuvio 1. Opinnäytetyön rakenne

3 YRITYSVASTUU

3.1 Historia

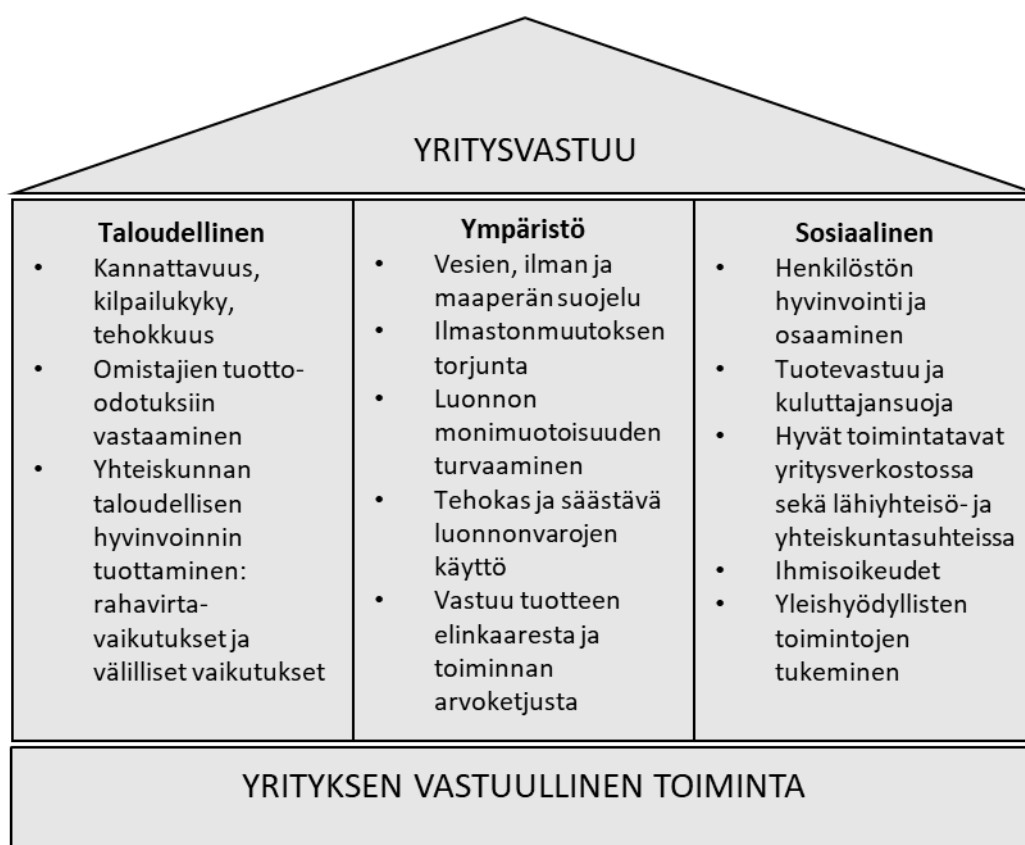
Yhteiskuntavastuu, yritysvastuu, kestävä kehitys ja yritysten sosiaalinen vastuu ovat muutamia termejä, joita on käytetty kuvaamaan yritysten kantamaa vastuuta (Juutinen 2016, 24). Yhteiskuntavastuussa (corporate social responsibility, CSR) on kyse julkisen vallan ja yritysten välisestä suhteesta ympäristön ja kansalaisten hyvinvoinnin rakentamisessa. Ajatuksena on se, että yrityksillä on taloudellisen vastuun lisäksi vastuu niiden ihmisten ja ympäristön hyvinvoinnista, joihin yrityksen toiminnalla on vaikutusta. Liiketoiminta etiikan tutkimus ja käytänteet yritys-elämässä ovat luoneet perustan yhteiskuntavastuu käsitteelle, joka on ollut mukana keskusteluissa jo 1950-luvulta asti. Yhteiskuntavastuun käsitettä käyttävät tutkijoiden lisäksi myös konsultit, asiantuntijat, liiketoiminnan kehittäjät, julkiset toimijat, ammattiyhdistysliikkeet ja muut yritysten sidosryhmät. (Harmaala & Jallinoja 2012.)

Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehittyessä ja teollisuuden kasvaessa 1970-luvulla teollisuuden ympäristöä kuormittavia haittavaikutuksia tuli entistä enemmän esille (Juutinen 2016, 39). Teollisuusmaissa heräsi enemmän keskustelua yritysten vaikutuksesta ympäristöön ja 1970-luvulla järjestettiin YK:n ympäristökonferenssi Tukholmassa (Harmaala & Jallinoja 2012). Yritysten aiheuttamia ympäristöhaittoja aloitettiin rajoittamaan muun muassa verotuksen ja lainsäädännön avulla (Knuutinen 2014, 98). 1980-luvulla varsinkin raskaan teollisuuden yritykset alkoivat tarkkailemaan toiminnastaan aiheutuvia ympäristövaikutuksia, kuten päästöjä. Ympäristöjärjestelmiä otettiin käyttöön ja lisäksi yritysissä värvättiin ympäristöpäälliköitä ja alettiin nimeämään ympäristötiimejä. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 18.) Vuonna 1987 Brundtlandin komitea lanseerasi kestävän kehityksen (sustainable development) käsitteen, jonka mukaan kehityksen täytyy vastata nykyisen sukupolven tarpeeseen vaarantamatta tulevien sukupolven mahdollisuutta omien tarpeidensa tyydyttämiseen. Kestävä kehitys jaettiin kolmeen tärkeään osa-alueeseen: ympäristövastuu, sosiaalinen vastuu ja taloudellinen toiminta. Näiden kolmen välinen riippuvuus on tärkeä ihmiskunnan hyvinvoinnin kehityksessä. (Harmaala & Jallinoja 2012.)

Nykyinen ympäristöraportointi menetelmineen yleistyi 1990-luvulla. Ympäristöraportoinnissa tiennäyttäjänä pidetty Kesko julkaisi ensimmäisen raporttinsa vuonna 1998. 2000-luvun alussa julkaistiin muutamia tärkeitä raportteja yritysvastuusta, mitkä toimivat suunnannäyttäjänä tulevaisuuteen. Nykyisen elinkeinoelämän keskusliiton vuonna 2000 julkaisema opas (Yrityksen yhteiskuntavastuu, työvälineitä itsearviointiin ja oman toiminnan kehittämiseen) toimi virstanpylväänä kattavamman yhteiskuntavastuun kasvamisen alulle

Suomessa. Finnish Business & Society (käytetään jatkossa nimeä FiBS) yritys vastuuverkostona tunnettu yhdistys, nosti esiin muita yhteiskuntavastuun osa-alueita kuin ainoastaan ympäristöasiat. Osana yhdistyksen toimintaa julkaistiin kirja Vastuun askeleita (Juutinen 2002), mikä keskittyi muun muassa vastuulliseen henkilöstöpolitiikkaan ja lähiyhteisö-vastuun asioihin. Yritysten tietoisuudessa olivat ympäristöasiat, mutta muiden osa-alueiden vahvistamiseen nähtiin tarvetta. (Juutinen 2016, 39-40.)

Nykyaikaisen mallin mukainen yritys vastuun on käsitteenä vielä melko nuori. 2000-luvun alun keskustelussa puhuttiin usein yritysten yhteiskuntavastuusta tai sosiaalisesta vastuusta (Juutinen 2016, 40). Yritykset lähestyivät vastuullisuutta John Elkingtonin kehittämän triple bottom line -mallin avulla, jota kutsutaan suomeksi kolmen pilarin malliksi (kuvio 2). Siinä vastuullisuus rakentuu taloudellisesta, sosiaalisesta ja ympäristöllisestä vastuusta. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 18.)

Kuvio 2. Kolmen pilarin malli (mukailtu Koipijärvi & Kuvaja 2017, 18)

Usein on vaikeaa erottaa käytännön vaikutuksia ja toimenpiteitä ainoastaan yhteen kategoriaan, koska näiden kolmen ulottuvuuden välillä on riippuvuussuhde. Esimerkiksi hedelmien toimittaminen kehitysmaista muualle sisältää taloudellisen näkökulman lisäksi sosiaalisen vastuun asioita, kuten viljelijöiden työoikeudet, lapsityövoiman käyttö ja työstä

saatavat korvaukset sekä ympäristöön liittyviä asioita (maanviljelyn tehostaminen ja ympäristönsuojelu). (Harmaala & Jallinoja 2012.)

Yhteiskunta- tai yritys vastuulle ei ole yhtä oikeaa määritelmää, ja usein käytetään monia erilaisia termejä puhuttaessa samoista asioista. Koipijärvi ja Kuvajan (2017,18) mukaan yritys vastuusta puhuttiin aiemmin yhteiskuntavastuuna. Juutinen (2016, 24-25) toteaa, että yrityksillä, joilla on myös yhteiskunnallisia tehtäviä, voi yhteiskuntavastuu-termin käyttö olla perusteltua. Johdonmukaisuus termin käytössä myös helpottaa viestintää organisaatiossa. Yritysvastuu-termillä halutaan usein viestiä sitä, että yritys on valmis kantamaan vastuuta omista toimistaan, mutta ei ota yhteiskunnalta sille lukeutuvaa vastuuta. Jotkin yritykset käyttävät termiä kestävä kehitys. Käytännön toimissa kaikki termit ovat synonyymia toisilleen. Yritysvastuulla (corporate responsibility) tarkoitetaan usein erilaisia vapaaehtoisia toimia, joita yritys tekee toimiakseen yhteiskunnan kannalta vastuullisesti ja vastatakseen sidosryhmien odotuksiin (Harmaala & Jallinoja 2012).

3.2 Ohjeistukset

Kansainvälisiä ohjeita ja aloitteita, joilla ohjataan yritysten vastuullisuutta:

- OECD:n toimintaohjeet
- YK:n ohjaavat periaatteet
- YK:n Global compact -aloite
- Global Reporting Initiative (GRI): yritys vastuuraportoinnin kansainväliset ohjeet.

Ohjeistukset ja aloitteet auttavat yrityksiä määrittämään yritys vastuullisuuden teemoja sekä ohjaavat kestävä kehityksen edistämässä. Toiset aloitteet vaativat sitoutumista kuten YK:n Global compact -aloite. Aloitteessa otetaan kantaa siihen, mitä yritys vastuun liittyviä asioita yrityksen toivotaan huomioivan. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 37.)

OECD eli taloudellisen kehityksen ja yhteistyön järjestö julkaisi ohjeet monikansallisille yrityksille ensimmäisen kerran vuonna 1976. Ohjeet on päivitetty viimeksi vuonna 2011. Valtiot esittävät vapaaehtoisia ohjeita yrityksille, joiden tarkoitus on varmistaa yhteisymmärrys valtion harjoittaman politiikan ja yritysten välille. Näin edistetään luottamusta yritysten ja niiden vaikuttaman yhteiskunnan välille, rakennetaan suotuisa ilmapiiri ulkomaisille sijoituksille ja osallistutetaan yrityksiä enemmän kestävä kehityksen edistämiseen. Näiden ohjeiden tarkoituksena on parantaa yritysten yhteiskuntavastuuta. Ohjeet käsittelevät muun muassa yritysten toimintaa koskevien tietojen ilmoittamista, ympäristönsuojelua, kulluttajansuojakysymyksiä, kilpailutusta, työelämän suhteita, verotusta, lahjonnan torjuntaa ja ihmisoikeuksia koskevia asioita. Suomi on yksi jäsenmaista, joka on sitoutunut toimintaohjeiden noudattamiseen. Suomessa ohjeita valvoo työ- ja elinkeinoministeriö (käytetään

jatkossa nimeä TEM) sekä yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunta. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 38-39.)

YK:n entinen pääsihteeri Kofi Annan nimitti professori John Ruggien vuonna 2005 selvittämään valtioiden ja yritysten oikeuksia ja velvollisuuksia ihmisoikeusasioiden noudattamisessa. YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia ohjaavat periaatteet on julkaistu vuonna 2011 Ruggien työryhmän puolesta. Periaatteet rakentuvat seuraavista kolmesta kohdasta: yrityksillä on vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia, valtioilla on velvollisuus suojella ihmisoikeuksia ja korjaavia toimenpiteitä ihmisoikeusasioille täytyy olla saatavilla. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 40.)

Global compact -aloite on myös pääsihteeri Kofi Annanin käynnistämä aloite, joka sai alkunsa World Economic Forum -kokouksessa jo vuonna 1999. Aloitetta on kritisoitu vapaaehtoisuuden vuoksi. Yrityksen allekirjoittaessa aloitteen täytyy sen raportoida, kuinka aloitteen periaatteita on toteutettu käytännön tasolla. Periaatteita on nykyisin yhteensä 10 kappaletta ja niiden soveltaminen tuo tavoitteellisuutta yritysten vastuullisuustyöhön. Periaatteiden aiheita ovat ihmisoikeudet, työelämä, ympäristö ja korruption vastaisuus. Raportoinnin täytyy sisältää nämä kolme osa-aluetta: yrityksen korkeimman johdon pitää ilmoittaa sitoutumisestaan periaatteiden noudattamisessa, kuvaus käytännön toimista, joihin ryhdytään kymmenen periaatteen toteuttamisessa ja tulosten mittaaminen. (Koipijärvi & Kuvaja 2017, 40-41.) Aloitteeseen sitoutuneiden yritysten määrä on jatkuvasti kasvanut. Aloitteeseen on sitoutunut yli 9500 yritystä ja yli 3000 non-profit organisaatiota yli 160:stä eri maasta. (United Nations Global Compact 2019.)

3.3 Raportointi

Uudistuneen kirjanpitolain mukaan, mikä hyväksyttiin vuonna 2016, edellyttää tietynlaisia yrityksiä raportoimaan yhteiskuntavastuusta. Vastuullisuusraportointivelvoite koskee suuria yleisen edun kannalta merkittäviä yhtiöitä, kuten vakuutusyhtiöitä, listayhtiöitä ja luottolaitoksia. Yhtiön liikevaihdon tulee olla yli 40 miljoonaa euroa tai taseen summa vähintään 20 miljoonaa euroa, ja henkilöstön määrä tulee olla keskimäärin 500 ihmistä. Lainsäädäntö perustuu EU:n direktiiveihin. Yhtiöiden täytyy raportoida toimintalinjoistaan, jotka koskevat seuraavia asioita:

- ympäristöä
- työntekijöitä
- ihmisoikeuksia
- sosiaalisia asioita
- korruption ja lahjonnan torjuntaa

Raportointiin täytyy sisältyä myös lyhyt selostus riskienhallinnasta ja omasta liiketoimintamallista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020b.)

Raportoinnin lainsäädäntö on joustavaa, koska siinä ei yksilöidä tarkasti, että mitä tunnuslukuja ja tietoja eri osa-alueista täytyy raportoida. Tarkoituksena on mahdollistaa raportoinnin toimivuus eri aloille, koska yritysten haasteet liittyen vastuullisuuteen vaihtelevat paljon. Yritykset voivat antaa selvityksen toimintakertomuksen osana tai erillisenä selvityksenä. Erillinen selvitys perustuu usein kansainväliseen raportointikehykseen. Erillisraportin täytyy olla tietovaatimuksiltaan lainmukainen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020b.)

Global Reporting Initiative (käytetään jatkossa nimeä GRI) sisältää myös muiden tärkeiden tietojen raportoimiseen ohjeet, ei vain taloudellisten tietojen raportoimiseen. GRI:n taustalla on idea siitä, että luodaan yritys- ja yhteiskuntavastuun raportoinnille tilinpäätösraportointia vastaavat kehykset. Aiemmin tietyt teollisuuden yritykset julkaisivat ei-taloudellisia raportteja, pääasiassa ympäristöraportteja viranomaisia ja lähiympäristön asukkaita varten. GRI on voittoa tavoittelematon järjestö, joka saa rahoituksensa yksityisiltä yrityksiltä, valtioilta ja muilta eri säätiöiltä. Se on lähtöisin 1990-luvun lopun Bostonista, jossa Coalition for Environmentally Responsible Economies järjestö ja YK:n ympäristöohjelma (UNEP) loivat yhdessä pohjan raportointiohjeistuksille. Ensimmäinen ohjeistus julkaistiin vuonna 2000, jonka jälkeen vastuullisuusraportointi on kehittynyt isoin harppauksin eteenpäin kuten on yritysvastuukin käsitteenä. (Kurittu 2018, 9,11-12.) Yritysraportointiin on muitakin käytettyjä ohjeistuksia, mutta GRI on niistä kaikkein suosituin.

Vaikka GRI:stä käytetään Suomessa nimitystä yritysraportointi, ei raportoinnin tarvitse rajautua pelkästään yritysten käyttöön. Raportointia voi tehdä kuka tahansa, niin pienet kuin suuret yritykset, eri järjestöt, julkiset tahot, valtiot ja kunnat. GRI:n lausuman mukaan se ottaa huomioon eri maissa ja toimintaympäristöissä operoivat organisaatiot. On selvää, että isommat monikansalliset teollisuuden yritykset saavat enemmän ohjeistuksista kuin pienet palveluyritykset. Ohjeistuksesta löytyy myös toimialakohtaisia lisäliitteitä muun muassa rakennus-, finanssi- ja energia-aloille. GRI muutettiin ohjeistuksesta standardiksi vuonna 2016. Se ei ole kuitenkaan ISO-standardien mukaisesti ulkopuolisten ser-tifioitava, mikä tarkoittaa sitä, että sitä ei valvota kenenkään instituution toimesta eikä raportoinnille ole varmennus- eikä sertifiointivelvoitetta. (Kurittu 2018, 9,11-12.) Maailman suurimmat yritykset ovat tottuneet GRI:n mukaiseen raportointiin, sillä 74 prosenttia heistä ilmoittaa raportoivansa sen avulla. (Niskala ym. 2015).

Vastuullisuus ei yleensä vaadi ulkopuolista konsulttia, isoa rahallista panostusta tai isoa vastuullisuustekoa. Vastuullisuus on erityisesti valintoja, kenen kanssa ja miten toimimme

organisaationa, sekä ymmärretään yrityksen tekemien valintojen ja toimien seuraukset. Vastuullisuustyötä ei tarvitse aloittaa nolasta ja tehdä uutta vastuullisuusohjelmaa, vaan yrityksen kannattaa miettiä, kuinka vastuullisuus näkyy yrityksessä ja mitä vastuullisuus heille tarkoittaa. Useasti huomataan, että yritys on toiminut vastuullisesti ilman, että tiettyjä asioita on erikseen nimetty vastuulliseksi toiminnaksi. Verot maksetaan, henkilöstöstä pidetään huolta ja pyritään tekemään ympäristöystävällisiä ratkaisuja. Ennen kaikkea raportointi voi auttaa yrityksiä vastuullisuusasioiden oivaltamisessa ja oman yritysvastuu tavoitteiden asettamisessa. On hyvä ymmärtää, että GRI-raportointia ei tarvitse noudattaa täsmällisesti, vaan sitä voidaan soveltaa ja hyödyntää yrityksen toimintaan soveltuvalla tavalla. Aina on lupa jättää epärelevantit ja turhat asiat pois raportoinnista. (Kurittu 2018, 9,13.)

GRI-raportin varmennus tarkoittaa riippumattoman ulkopuolisen asiantuntijan arviota yrityksen toiminnasta ja raportoinnin tietojen oikeellisuudesta (Kurittu 2018, 105-106). GRI-raportin varmennus on vapaaehtoista. Luotettavuus on keskeisintä yritysvastuuraportoinnissa. Yrityksien sidosryhmien odotukset sosiaalisen ja ympäristövastuun raportoinnista on kasvattanut laadulle ja luottavuudelle määrättyjä vaatimuksia. GRI-raportointi suosittaa ulkopuolista varmennusta yritysvastuuraportoinnille. Sijoittajien arviointi yrityksestä ja muiden sidosryhmien odotukset lisäävät raportoinnin varmennuksen merkitystä. Koska raportit ovat raportoivan organisaation vastuulla, raporttia lukevat odottavat tietojen olevan luotettavia. (Niskala ym. 2015.)

3.4 Taloudellinen vastuu

Yrityksen taloudellinen vastuu on perusedellytys muiden vastuualueiden hoitamiseksi, sillä konkurssikypsä yritys ei voi pitää huolta sosiaalisen vastuun ja ympäristövastuun velvollisuuksista (Lehtipuu & Monni 2007, 66). Knuutinen (2014, 99-100) toteaa, että usein sosiaalista vastuuta pidetään vaikeimpana määritellä yhteiskuntavastuun osa-alueista, mutta hänen mielestään todellisuudessa vaikeinta on määritellä taloudellinen vastuu. Taloudellisella vastuulla on tiettyjä erityispiirteitä, jotka tekevät siitä haasteellisemman määritellä. Taloudellisen vastuun yksinkertaisin näkökulma on se, että yritykset ovat vastuussa vain osakkeenomistajilleen, jolloin keskitytään lähinnä voiton tuottamiseen lainsäädännön asettamissa rajoissa. Laajemman näkökulman tarjoaa esimerkiksi TEM, joka luonnehtii yrityksen taloudellisen vastuullisuuden olevan muun muassa työpaikkojen säilyttämiseen, verotulojen kasvattamiseen ja yhteiskunnallisen hyvinvoinnin luomiseen liittyviä asioita eikä vain ja ainoastaan osakkeenomistajien etujen ajamista.

Yritykset on usein perustettu tyydyttämään osakkeenomistajien tarpeet ja nimenomaan taloudellisia tavoitteita silmällä pitäen. Yritys vaikuttaa toiminnallaan taloudellisesti myös

muihin sidosryhmiin, kuten maksaessaan palkkaa työntekijöille ja veroja julkisyhteisöille. Taloudellisesti menestyksekkäs yritys on tehokas, kilpailukykyinen ja kannattava, mutta toisaalta lyhyen aikavälin tehokkuuden lisääminen voi altistaa yrityksen toimenpiteille, jotka ovat ristiriidassa esimerkiksi sosiaalisen vastuun kanssa. Jos suomalainen pörssiyritys lopettaa tehtänsä toiminnan Suomessa, voidaan sitä helposti syyttää julkisuudessa vastuuttomaksi, vaikka näillä toimilla yritys pyrkii kantamaan taloudellista vastuutaan pidemmällä aikavälillä. Tilanteissa, joissa on ristiriita tavoitteiden ja intressien välillä, yritykset hakevat usein sopivia kompromisseja ja tasapainoa. Ristiriitoja ratkotaan usein pelkästään lain minimivaatimuksin ylittävien toimin. (Knuutinen 2014, 99-101.)

Sosiaalinen ja ympäristövastuu liittyvät yrityksen konkreettiseen liiketoimintaan, kuten tavaroiden ja palveluiden tuottamiseen. Nämä kaksi ulottuvuutta pureutuvat esimerkiksi hyödykkeiden tuottamiseen käytettäviin tuotantotekijöihin, kuten työvoimaan, energiaan ja raaka-aineisiin. Taloudellinen vastuu ei taas ainakaan kaikilta osin kytkeydy välittömästi tavaroiden ja palveluiden tuottamiseen. Voisi sanoa, että taloudellinen vastuu vastaa usein kysymykseen, kenelle yritystoiminnalla haetaan taloudellista tuottoa ja miten yrityksen tuottama lisäarvo jakaantuu. Yritysvastuuta koskevista määritelmistä, ISO-standardeista ja GRI-raportoinnista voidaan huomata, että kolmesta ulottuvuudesta taloudellinen vastuu on jäänyt kaikista vähäisimmälle huomiolle. (Knuutinen 2014, 101-102.)

GRI-standardi määrittelee myös taloudellisen vastuun: organisaation tuottamat taloudelliset vaikutukset sen sidosryhmille ja yhteiskunnalle, eli millaista lisäarvoa yritys tuottaa ympärilleen. Taloudellinen vastuu ei ole synonyymi tilinpäätöksessä esitetyille tiedoille, vaan se on hyötyjä tai haittoja, mitä yrityksen toiminta aiheuttaa ympäristöön. Näitä ovat esimerkiksi maksetut verot, työllistämisaikutukset, investoinnit infrastruktuuriin, kuten kouluihin tai teihin. Yleisimmin raportoituja taloudellisia tuloksia GRI:n mukaisesti ovat seuraavat:

- yrityksen taloudellisen lisäarvon tuottaminen
- ilmastonmuutoksen taloudelliset vaikutukset yrityksen toiminnalle
- yrityksen eläkevastuista huolehtiminen
- yrityksen saamat valtion tuet.

Veroraportointi on myös tärkeä osa taloudellisen vastuun raportointia sekä muun muassa erilaiset epäsuorat taloudelliset vaikutukset. GRI-raportointi suosittelee myös kirjaamaan korruptionvastaisuuteen ja kilpailun rajoittamiseen liittyvät asiat, mitkä kuuluvat myös taloudellisen vastuun osioon. (Kurittu 2018, 114-116, 119-120.)

3.5 Ympäristövastuu

Ympäristövastuu tarkoittaa käytännössä sitä, että yritys on vastuussa välittömästi aiheuttamistaan ympäristövaikutuksista ja sen pitäisi pyrkiä toimimaan mahdollisimman ympäristöystävällisellä tavalla. Ajatus ympäristönsuojelusta on kehittynyt pelkästään tuotteen päästöjen vähentämisestä koko tuotteen elinkaaren päästöjen hallintaan ja vähentämiseen. Nykyisin tavoitteena on se, että yritys ottaisi ympäristöllisen näkökulman huomioon jo tuotetta tai tuotantoprosessia kehittäessä. Ympäristövastuullinen yritys ottaa huomioon ympäristöasiat koko tuotantoketjun toiminnassa ja yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa sekä on selvillä yritystoiminnan ympäristövaikutuksista. Ympäristölainsäädännön noudattaminen on minimivaatimus ympäristövastuulle. Toiminnan jatkuva kehittäminen, muutostarpeiden tunnistaminen ja niihin reagoiminen on vastuullista toimintaa ympäristön hyväksi. (Harmaala & Jallinoja 2012.)

Usein menestyvä yritys voi kehittää oman ympäristöjärjestelmän, joka selventää yrityksen ympäristötavoitteita. Sertifioidun ympäristöjärjestelmän avulla voidaan arvioida yrityksen ympäristövaikutuksia, asettaa ympäristötavoitteita, suunnitella valmiuksia hätätilanteita varten, pienentää energiankulutusta ja jätemääriä sekä kouluttaa henkilöstöä ympäristöasioista. Ympäristövastuullinen yritys voi myös edellyttää yhteistyökumppaneilta vastaavaa ympäristöjärjestelmää. (Aaltonen & Tuominen 2011, 47.)

Ympäristötietoja on yleensä helppo kerätä ja sitä on paljon tarjolla. Ympäristötietojen raportointi on GRI-maailmassa kaikkein selkeintä, sillä ympäristöasiat ovat yleensä helposti mitattavissa. Ympäristötietoja on kerätty jo pitkän aikaa, joten niille on olemassa vakiintuneita mittareita. Raportoinnissa on hyvä ottaa huomioon ympäristötase, joka tarkoittaa, millaisia resursseja valmistukseen tarvitaan ja millaista luonnon kuormitusta tulee päästöjen muodossa. Ympäristötase on helpon määrittävissä valmistettavassa teollisuudessa. Valmistukseen tarvitaan raaka-aineita ja ulos tulee päästöjä, jätteitä tai muuta valmistuksen sivutuotteita. (Kurittu 2018, 121.)

Yleisimmin jaettuja tunnuslukuja ovat päästöt, päästöt ja jätteet vesistöihin, energiankulutus, materiaalien kulutus ja vedenkulutus. Muita yritysten jakamia tunnuslukuja ovat toimittajien ympäristöarvioinnit, ympäristölainsäädännön noudattaminen ja luonnon monimuotoisuus. Tärkeintä ympäristövastuun raportoinnissa on olennaisuus, joka tarkoittaa sitä, että vain olennaisilla tunnusluvuilla on lukijan kannalta merkitystä, joten jätetään kaikki turhat tunnusluvut raportoimatta. Esimerkiksi, jos yritys ei käytä juurikaan vettä tuotannossaan ja se operoi alueella, jossa vedestä ei ole pulaa, niin siinä tapauksessa vedenkulutuksen raportointi on epäolennaista. (Kurittu 2018, 121-122.)

3.6 Sosiaalinen vastuu

Sosiaalisen vastuun asiat kohdistuvat länsimaissa pääosin henkilöstöön. Henkilöstön kehittämisen, työturvallisuuden jatkuva parantaminen ja osaamisen kehittäminen ovat muun muassa sosiaalisen vastuun piiriin kuuluvia asioita. Niin kuin muissakin vastuun osa-alueissa, tarkoituksena on kehittää näitä asioita enemmän kuin lainsäädäntö tai työehtosopimukset velvoittavat. Yhteiskunnallisesti voidaan tarkastella asiaa niin, että yrityksillä on vastuu työllistämisen edistäjänä esimerkiksi palkkaamalla maahanmuuttajia ja syrjäytyneitä. Yrityksillä voidaan ajatella olevan vastuu myös työttömyyden vaikutuksien minimoijana esimerkiksi palveluiden ulkoistaminen muualle. Hyvinvointivaltioissa ihmisoikeudet, työturvallisuus ja työhyvinvointi on säädetty laissa. Vähiten kehittyneissä maissa lainsäädäntö on vasta kehittymässä. Näin ollen monikansallisilla yrityksillä on erilaisia lainsäädännöllisiä velvoitteita sosiaalisen vastuun osalta. Sosiaalisen vastuun pääpiirteet voivat olla kehittyneissä maissa lapsityövoiman ehkäisemisessä, peruspalkkatason määrittämisessä ja työolojen kehittämisessä. (Harmaala & Jallinoja 2012.)

Kuvio 3. Sosiaalisen vastuun ulottuvuuksia (mukailtu Harmaala & Jallinoja 2012)

GRI-raportoinnissa sosiaalinen vastuu vaatii usein täsmennystä. Täsmennystä vaaditaan erityisesti niiden yritysten osalta, jotka kertovat sosiaalisen vastuun piiriin kuuluvien asioiden olevan heille elintärkeitä, mutta eivät kerro, mitä se heille tarkoittaa. Yritysten tavoitteena voi olla esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioitus, yhdenvertaisuus, hyvä johtaminen, turvallisuus, paikallinen hyvinvoinnin edistäminen tai syrjimättömyys. Kannattaa aina

erotella, mikä yritykselle on tärkeää, muuten se ei yleensä tarkoita mitään konkreettista. GRI-standardissa sosiaalisen vastuun tunnuslukuja on paljon, yhteensä 19 kappaletta. Tunnuslukujen yläotsikot ovat henkilöstö ja työolosuhteet, ihmisoikeudet, yhteiskunta ja tuotevastuu. Kiinnostava näkökulma on se, että minkälaisiin toimiin yritys ryhtyy, jos näitä periaatteita tai ylipäätään lainsäädäntöä ei ole noudatettu sen omassa toiminnassa tai toimittajien puolesta. (Kurittu 2018, 129-130.)

3.7 Jaettu yhteinen arvo

Michael Porter ja Mark Kramer ovat jaetun yhteisen arvo -käsitteen luoja. Heidän mukaansa yritysvastuu nähdään erillisenä asiana yrityksen ydinliiketoiminnasta. Yritysvastuuseen kuuluvat asiat nähdään rajoitteina, hyväntekeväisyytenä, maineen tai riskienhallintana, mutta harvoin osana yrityksen innovaatiotoimintaa tai kilpailukykyä. Ratkaisuksi Porter ja Kramer esittävät jaetun yhteisen arvon, jonka pääidea on se, että yritykset sekä yhteiskunta tarvitsevat menestyäkseen toisiaan. Mallin mukaan yritykset luovat taloudellista arvoa osakkeenomistajille ja samalla ympäröivä yhteiskunta hyötyy. Liiketoiminnan ytimeen tuodaan yritys vastuun teemat. Jaettua yhteistä arvoa voidaan erityisesti luoda yrityksen arvoketjussa, palveluissa ja tuotteissa sekä yritystoimintaa tukevissa klustereissa. (Niskala ym. 2015.)

Yrityksen arvoketjuun liittyvät asiat vaikuttavat monin tavoin ympäröivään yhteiskuntaan. Esimerkkejä näistä ovat luonnonvarojen käyttö sekä työterveys- ja turvallisuuskysymykset. Huonosti johdettu arvoketju aiheuttaa lisäkustannuksia yritykselle sekä haittaa ympäristölle. Arvoketjua tehostamalla voidaan saavuttaa kustannussäästöjä ja luoda kestävä kehitystä. Arvoketjussa voidaan huomioida alihankkijoita, kuten pienviljelijöitä tai paikallisia yrityksiä, näin parannetaan pienyritysten elinoloja. Tuotteiden tai palveluiden kehityksellä pyritään yhteiskunnan ja kuluttajien todellisia tarpeita tyydyttäviin ratkaisuihin. Näitä voivat olla muun muassa asumiseen, terveyteen ja ravitsemukseen kytkeytyviä palveluita ja tuotteita sekä ympäristöystävällisempiä valintoja. Kone oy yrityksessä on esimerkiksi energiatehokkuus nostettu tärkeäksi osaksi tuotekehitystä ja lopputuotetta. (Niskala ym. 2015.)

Paikalliset klusterit ovat olennainen osa yrityksen menestymistä ja kilpailukykyä. Yritykset eivät toimi tyhjiössä, vaan tarvitsevat menestyäkseen useita eri toimijoita ja muita yrityksiä. Muiden yritysten lisäksi klustereihin kuuluvat infrastruktuuri ja paikalliset instituutiot, kuten tutkimus- ja koulutuslaitokset. Paikallinen klusteri vahvistaa yritystoimintaa, kun yritys menestyy, niin menestyy myös yhteisö. Suomesta löytyy useita esimerkkejä teollisuuspaikkakunnilta, joissa menestynyt yritystoiminta on vahvistanut yhteisöä. Muuttuvassa

nykymaailmassa ei yhteisö voi kuitenkaan olla liian riippuvainen yhden merkittävän yrityksen toiminnasta alueella. (Niskala ym. 2015.)

Porterin ja Kramerin mukaan näillä seitsemällä kysymyksellä pääsee alkuun jaetun yhteisen arvon pohdinnassa (Niskala ym. 2015):

- Ketkä hyötyvät tuotteistamme ja palvelemmeko kaikkia mahdollisia kuluttajia ja yhteisöjä?
- Voimmeko lisätä yhteiskuntaa hyödyttäviä ominaisuuksia tuotteissamme?
- Voimmeko parantaa luonnonvarojen käyttöä ja resurssitehokkuutta prosesseissamme?
- Arvoketjun määrittely, voisimmeko luoda positiivisemmän vaikutuksen lähiympäristöön?
- Kuinka yritykselle tärkeän klusterin heikkoudet vaikuttavat kilpailukykyyn ja innovaatiotoimintaan?
- Voimmeko parantaa lähiympäristön mainetta muiden yritysten silmissä?
- Jos kaksi eri paikkaa tuotantolaitoksien sijoituspaikoille ovat suunnilleen yhtä hyviä, voimmeko valita sen, jolla on parempi vaikutus lähiympäristöön?

Jaetun yhteisen arvon mittaamiselle ei ole vielä yleisesti hyväksyttyä metodologiaa. Kramerin ja Porterin perustama konsulttifirma julkaisi vuonna 2012 raportin jaetun yhteisen arvon mittaamisesta, jossa on käytännön ohjeita yrityksille. (Niskala ym. 2015.)

Maailman suurimpiin vaatetusalan yrityksiin kuuluva Inditex oy päätti kiinnittää enemmän huomiota huonoihin työskentelyolosuhteisiin. Inditex oy:n konserniin kuuluu muun muassa vaatejätti Zara. Kehittyvien maiden hikipajat ovat tunnettuja siitä, että työntekijät joutuvat kärsimään äärimmäisen huonoista työolosuhteista. Inditex oy ei enää suostunut käyttämään työntekijöitä, jotka joutuvat kärsimään huonoista olosuhteista. Päätöksen myötä konsernin maine vastuullisena toimijana on kirinyt ympäri maailman, mikä on johtanut siihen, että asiakkaat ostavat enemmän vaatteita yhtiöltä. Tämä on näkynyt suoraan taloudellisena hyötynä, sillä esimerkiksi Zaran liikevaihto on noussut 7 prosenttiyksikköä vuosina 2012-2018. Nykyisin yritys pyrkii vähentämään sukupuoleen liittyvää syrjintää. (Gatley 2020.)

3.8 Innovaatiot ja mahdollisuudet

Deesin (2007) mukaan kansallisvaltiot ovat liian byrokraattisia ja kyvyttömiä vastaamaan nykyajan uhkiin. Hänen mukaansa joustavat yksityiset organisaatiot pystyvät ratkaisemaan ongelmia innovoinnin, yrityksen ja erehdyksen kautta. Näitä ongelmia ovat muun

muassa köyhyys, koulutus, parannettavissa olevat taudit, biodiversiteetin katoaminen ja ilmastonmuutos sekä orjuus ja ihmissalakuljetus. (Haanpää & Tuppurainen 2012, 11.)

Yritysvastuuaiheet voivat tuoda yritykselle haasteita tai riskejä, mutta myös mahdollisuuksia uusiin innovaatioihin ja kannattavaan liiketoimintaan. Innovaatio voi olla joko uusi tai paranneltu tuote, palvelu, toimintapa tai peräti liiketoimintamalli. Yritysvastuu innovaatiot voidaan jakaa kolmeen kategoriaan: yritysvastuun kannalta olennaiset innovaatiot, yritysvastuun huomioivat innovaatiot ja yritysvastuulähtöiset innovaatiot. Ensimmäisen kaltaiset innovaatiot ovat normaaleja innovaatioita, joilla on tahattomia positiivisia sivuvaikutuksia yhteiskuntaan tai ympäristöön, mutta yritysvastuu ei ole innovaation tarkoitus. (Niskala ym. 2015.)

Yritysvastuun huomioivat innovaatiot ovat innovaatioita, joissa huomioidaan yritysvastuuvaikutukset. Yritysvastuulähtöisten innovaatioiden keskiössä on ympäristö- tai yhteiskunnallisten ongelmien ratkaiseminen. Esimerkiksi ulkoiluvaatteita ja varusteita valmistava Patagonia valmistaa tuotteita, joilla on mahdollisimman pieni vaikutus ympäristöön. Yritys käyttää määritelmässä hyväksi elinkaariajattelua ja muita yritysvastuun indikaattoreita. Esimerkiksi Suomalainen Sulapac oy yrittää ratkaista globaalin muovijäteongelman. Sulapacin innovaatiotuote on yhdistelmä puuta ja biohajoavaa sidosainetta ja se pystyy kilpailemaan lujuudessa ja valmistuskustannuksissa muovituotteille. Yritys on ollut mukana Stora Enson yrityskiihdyttämöohjelmassa ja se on kerännyt rahoitusta eri toimijoilta. Tuotteen kaupallistaminen on vasta alkuvaiheessa. (Niskala ym. 2015.)

Harvardin yliopistoon kuuluvan laitoksen (Harvard business school) opettajat Eccles ja Ioannou tekivät tutkimuksen yhdessä Lontoon kauppakorkeakoulun opettajan Serafeimin kanssa vuonna 2014. Tutkimuksessa selvitettiin, kuinka kestävän kehityksen ja yritysvastuu ideologian omaksuneet yritykset ovat pärjänneet osakemarkkinoilla. Tutkimuksessa jaoteltiin yritykset kahteen eri kategoriaan: yritykset, jotka olivat ottaneet oikeasti huomioon liiketoiminnassaan kestävän kehityksen mittareita liittyen ympäristöön, henkilöstöön, yhteisöön, tuotteisiin ja asiakkaisiin sekä yritykset, jotka eivät olleet merkittävästi näin tehneet. Tietoja näistä yrityksistä he saivat aiemmin tehdystä ASSET4 database tutkimuksesta. Sen lisäksi he kävivät läpi monien satojen yrityksen vuosittaisia raportteja kestävistä kehityksestä ja ympäristöstä, mitä yritykset ovat historiassa julkaisseet. (Cheng, Ioannou & Serafeim 2012, Eccles, Ioannou, & Serafeim 2014, 1-5 mukaan.)

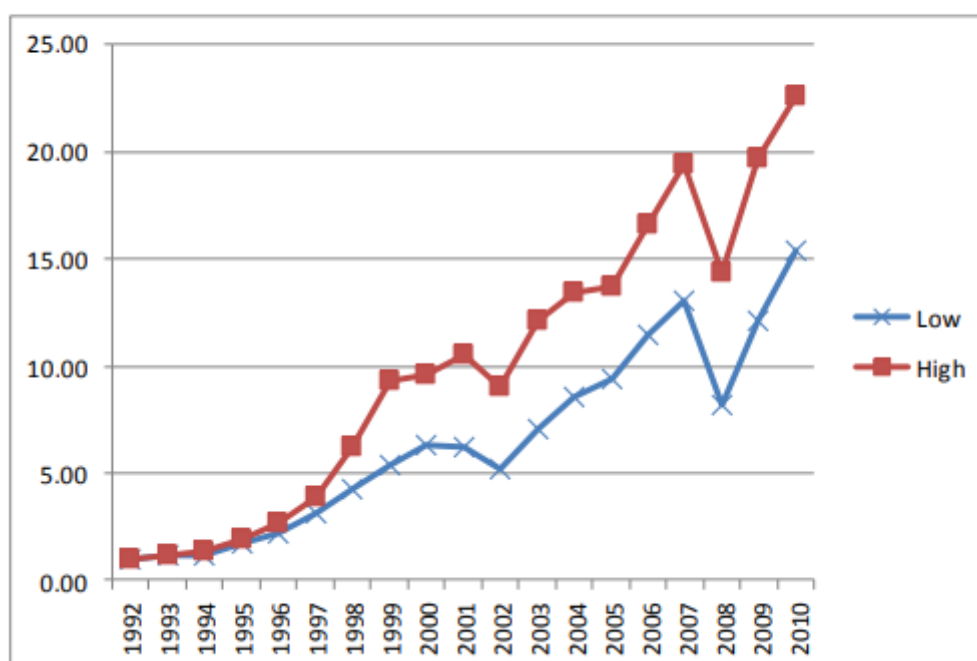
Näiden kahden kategorian yrityksistä koostuvien osakesalkkujen täytyi olla tasapainossa. Yritysten tasapainottamiseen käytettiin erilaisia taloudellisia mittareita kuten kokonaispääoman tuotto prosentti, oman pääoman tuotto prosentti, vieraan pääoman määrä ja markkina-arvo. Kahden kategorian yritykset olivat tilastollisesti yhdenvertaisia taloudellisten

mittareiden, yritysten koon, toimialan, liiketoiminnan kannattavuuden ja kasvumahdollisuuden suhteen. Ainoana erona oli se, että toisessa salkussa yritykset olivat omaksuneet kestävän kehityksen ideologian (high sustainability) ja toisessa salkussa olevat yritykset eivät olleet. (low sustainability) (Eccles ym. 2014, 6-7.)

Yrityksistä tehtiin osakesalkut ja niitä vertailtiin siten, että laitettiin yksi dollari molempiin salkkuihin alkuvuonna 1993 ja mallinnettiin paljon yhden dollarin arvo, olisi 2010 vuoden lopussa (kuvio 4). Kestävän kehityksen yritysten osakesalkussa (high sustainability) dollarin arvo olisi ollut 22,6 dollaria. Toisen kategorian (low sustainability) yritysten osakesalkun arvo olisi noussut vain, 15.4 dollariin. Tutkimus osoittaa, että kestävän kehityksen yritykset olivat pärjänneet paremmin osakemarkkinoilla. (Eccles ym. 2014, 6-7.)

Figure 1

Evolution of \$1 invested in the stock market in value-weighted portfolios

Kuvio 4. Yhden dollarin kehitys painotetuissa osakesalkuissa. Kestävän kehitys ideologian omaksuneet yritykset ovat osakesalkussa (High) ja yritykset, joissa ei ole otettu huomioon kestävän kehitys ideologiaa (Low) (mukailtu Eccles ym. 2014, 44)

3.9 YK:n kestävän kehityksen tavoitteet

YK:n jäsenmaiden johtajat päättivät seitsemästätoista kestävän kehityksen tavoitteesta (kuvio 5) vuonna 2015. Kestävän kehityksen tavoitteet ja toimintaohjelma astuivat voimaan vuonna 2016 ja ovat kaikkien maiden noudatettavissa olevia universaaleja

tavoitteita vuoteen 2030 asti. Kestävän kehityksen tavoiteohjelman tarkoitus on poistaa äärimmäinen köyhyys maailmasta. Kestävä kehityksen ajatukseen liittyy vahvasti maapallon kestävyys ja siinä otetaan huomioon: ihminen, ympäristö ja talous tasavertaisina. Kestävän kehityksen tavoitteita on yhteensä 17 ja niiden lisäksi alatavoitteita on 169 kappaletta. Tavoitteita ei voi havitella poissulkemalla toisia tavoitteita, vaan kaikki tavoitteet ovat kytköksissä toisiinsa. (Suomen YK-liitto 2020.)

Kuvio 5. YK:n kestävä kehityksen tavoitteet (Ekotuki 2020)

YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamisella arvioidaan olevan mahdollisesti 12 biljoonan dollarin markkinat. Ruuan ja maatalouden, kaupunkien, energian ja materiaalien sekä terveyden ja hyvinvoinnin alat edustavat 60 prosenttia reaalitaloudesta ja ovat kriittisiä globaalien tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteiden saavuttamiseksi yritysten on pyrittävä kehittämään sosiaalista ja ympäristöllistä kestävyttä samalla innolla kuin he pyrkivät tuottamaan taloudellista arvoa omistajilleen. Liiketoiminnan siirtäminen kestäväan kasvumalliin on haastavaa ja se tuo mukanaan suuria riskejä ja mahdollisuuksia. Siihen sisältyy uudet ketterät liiketoimintamallit ja digitaaliset alustat, mitkä voivat kasvaa eksponentiaalisesti muodostaen uusia sosiaalisia ja ympäristöllisiä arvoketjuja. (Business & Sustainable Development Commission 2017, 11-12.)

3.10 Yritysvastuuseen kohdistuva kritiikki

Harmaala ja Jallinoja (2012) jakavat yritysvastuuta koskevan kritiikin neljään ryhmään: yritysvastuu liiketoiminnan haittana, ainoastaan keinona hyödyntää liiketoimintaa, epäselvänä ja tehottomana. Milton Friedman on yksi tunnetuimmista yritysvastuun kritikoista, hän näkee yritysvastuun nimenomaan liiketoiminnan haittana. Friedmanin mukaan

yrittäjien vastuullisuuden ja yrityksen tarkoituksen eli tuottaa osakkeenomistajille mahdollisimman paljon taloudellista hyötyä, on perustavanlaatuinen ristiriita. Hän julkaisi artikkelin 1970-luvulla aiheesta, jonka mukaan yrityksen vastuullisuus liittyy siihen, että yritys pystyy kasvattamaan voittoa pitkällä tähtäimellä. Sosiaalisen vastuullisuuden asiat voidaan ottaa huomioon yritystoiminnassa, jos ne kasvattavat yrityksen kannattavuutta. (Harmaala & Jallinoja 2012.)

Yritykset eivät näe yritysvastuullisuutta osana yrityksen strategiaa vaan ulkopuolisina ohjeistuksina tai määräyksinä, mitkä usein ovat kuluera yritykselle. Tällaisina nähtiin auto-teollisuudessa 1970-luvulla muun muassa turvavyöt, jotka olivat siihen aikaan pakollinen kustannus autovalmistajille, nykyisin turvavöitä pidetään itsestään selvänä turvavarusteena autoissa. (Lehtipuu & Monni 2007, 68.) 2000-luvulla kritiikki kääntyi täysin päinvastaiseksi ja yritysvastuuta pidettiin vain liiketoiminnan hyödyntämiskeinona. Näkemyksen mukaan yritykset eivät todellisuudessa välitä kestävästä kehityksestä vaan tavoittelevat ainoastaan taloudellista hyötyä. Näkökulman edustajat näkevät yritysten lopullisena tarkoituksena tuottaa yhteiskunnalle hyötyä eikä vain pienelle joukolle omistajia. Yritysten pitäisi kiinnittää paljon enemmän huomiota yhteiskuntavastuun asioihin ja liiketoiminta etiikan tarkasteluun. (Harmaala & Jallinoja 2012.)

Monet kriitikoista pitävät yritysten rajausta vastuullisuudesta vielä hyvin suppeana. Monet odottavat monikansallisilta yrityksiltä, jotka operoivat kehittyvissä maissa, ihmisoikeusasioihin puuttumista ja ilmaisunvapautta. Heidän mukaansa yritykset huolehtivat työoikeuksista, mutta globaalien yritysten täytyisi puuttua yhteiskunnan ja poliittisen järjestelmän rakentamiseen. Toiset taas miettivät päinvastoin, yritysten ei pitäisi puuttua valtion asioihin. Kritiikkiä on myös tullut yritysvastuun tehottomuudesta, monet ovat sitä mieltä, ettei sen avulla ole saavutettu liiketoiminnallisia tai yhteiskunnallisia tavoitteita. Globaalit yritykset ovat saattaneet huolehtia länsimaalaisessa toimintaympäristössä maineestaan vastuullisena yrityksenä, mutta ovat sulkeneet silmänsä toimintansa poliittisista ja sosiaalisista vaikutuksista kehitysmaissa. (Harmaala & Jallinoja 2012.)

3.11 Yritysvastuun tilanne Suomessa

FiBS on tehnyt vuodesta 2013 lähtien tutkimuksia yritysvastuullisuudesta. Tutkimukset ovat alan laajimpia Suomessa. Viimeisin tutkimus tehtiin vuonna 2019. Kohderyhmänä olivat Suomen 1000 suurinta yritystä sekä muut huomionarvoiset toimijat, kuten osuuskunnat ja keskinäiset yhtiöt. Haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluina ja sähköisellä lomakkeella. Tutkimukseen osallistui yritysvastuun johtajia ja toimitusjohtajia. Vastaajia oli yhteensä 188. (FiBS 2019, 7.)

Vuoden 2019 tutkimuksen tärkeimpiä tuloksia olivat seuraavat: vastanneista 87 prosenttia ajatteli, että ilmastonmuutos on tärkein vastuullisuuden painopiste seuraavan vuoden aikana. Yli puolet (55%) vastaajista näkee, että kansainväliset sopimukset ja lainsäädäntö ovat avainasemassa globaalien haasteiden ratkaisussa. Asiakastietojen ja asiakkaiden yksityisyyden turvaaminen yritysten toimenpiteissä oli selvästi kasvanut. Vuonna 2019 peräti 94 prosenttia oli tätä mieltä, kun aiempaan vuonna luku oli 85 prosenttia. Henkilöstön yhdenvertaisuuden, monimuotoisuuden ja tasa-arvon tukeminen oli 94 prosentilla kyselyyn vastanneilla yrityksillä otettu mukaan organisaation toimintaohjelmaan. (FiBS 2019, 3.)

Vastuullisuus on yhä vuonna 2019 johtajille olennaista. Johtajista 85 prosenttia vastasi, että kestävään kehitykseen liittyviä tavoitteita on nostettu osaksi yrityksen strategiaa. Yllättävä tutkimustulos on se, että kestävään kehitykseen liittyvää keskustelua käydään ylimmässä johdossa aiempaa vähemmän. Alle 200 miljoonan liikevaihdon yrityksissä vain noin viidesosa (22%) ja kaikista yrityksistä noin kolmasosa (37%) oli täysin samaa mieltä, että vastuullisuuden liiketoimintahyödyt ovat suuremmat kuin sen varmistamiseen käytetyt kustannukset. Neljännes yritysvastuujohtajista toimi yrityksissä viestintäyksikössä. Suurimmissa yrityksissä vastuullisuus nähdään erityisesti tapana kasvattaa yrityksen brändiä ja imagoa. (FiBS 2019, 5.)

Vastuullisuuteen uskotaan enemmän kuin aiemmin, sillä 93 prosenttia vastaajista uskoo vastuullisuuden merkityksen kasvavan tulevaisuudessa. Johtajista 76 prosenttia uskoo, että vastuullisuuteen käytetyt resurssit kasvavat jatkossa. Toimitusjohtajat uskovat resurssien kasvamiseen jopa enemmän kuin yritysvastuujohtajat. Yritykset ottavat entistä paremmin huomioon YK:n kestävä kehityksen tavoitteet liiketoiminnassaan. Vuonna 2017 32 prosenttia, vuonna 2018 41 prosenttia ja vuonna 2019 52 prosenttia yrityksistä huomioi kestävä kehityksen tavoitteet liiketoiminnassaan. (FiBS 2019 4-5, 22, 35.)

3.12 Työ- ja elinkeinoministeriön esitteet pk-yrityksille yritys vastuullisuudesta

TEM julkaisee lyhyitä esitteitä työelämään liittyvistä aiheista. Vastuullinen yrittäjyys pk-yrityksissä -esite on julkaistu vuonna 2009. Esite on toteutettu yhteistyössä Turun kauppa- korkeakoulun vastuullisen liiketoiminnan keskuksen kanssa. Julkaisussa selvennetään yritys vastuun määritelmää. Vastuullisesti toimivat yritykset ovat aktiivisia yhdellä tai useammalla seuraavalla vastuullisuuden osa-alueella:

- asiakkaat ja markkinat
- henkilöstö
- ympäristö

- yhteiskunta ja lähiyhteisö
- tuotteet, palvelut ja hankintaketju

Yritykset, joilla vastuullisuus on osana liiketoimintaa, keskittyvät useaan eri osa-alueeseen ja noudattavat kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa. Julkaisussa käydään käytännön esimerkkien avulla läpi, kuinka yritykset ovat noudattaneet vastuullisuutta. Esitteessä kerrotaan käytännön esimerkkien ja kehitysideoiden avulla, kuinka pk-yrityksessä voidaan hyödyntää yritys vastuuta kilpailukyvyn lisäämiseen. Strategisena tekijänä yritys vastuun avulla voidaan kehittää liiketoimintaa, vastata kestäväen kehityksen haasteisiin ja luoda kaikkia osapuolia hyödyttäviä tilanteita. Pk-yritykset eivät usein osaa hyödyntää vastuullisen toiminnan potentiaalia, vaikka toimivatkin vastuullisella tavalla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009b, 3-6.)

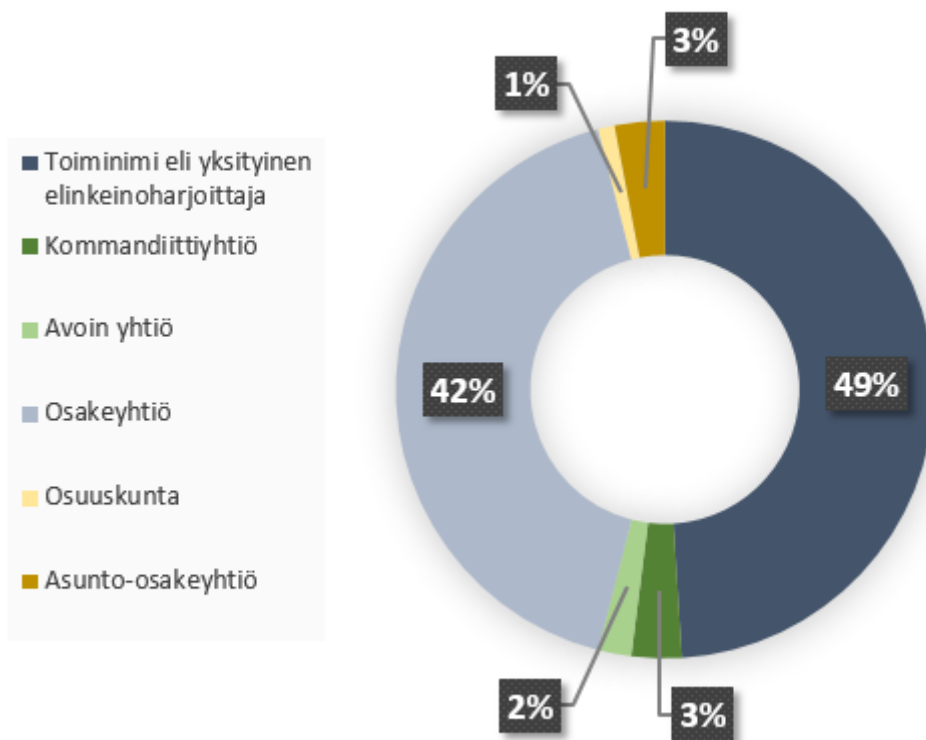
Vastuullisen yrittäjyyden hyödyt ilmenevät usein käännteisinä: jos ei toimi vastuullisesti, menettää maineensa ja markkinoiden luottamuksen (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009b, 5).

TEM julkaisi esitteen yritys vastuun raportoinnin ensiaskeleista, mikä toimii raportoinnin tietopakettina pk-yrityksille. Esite on julkaistu vuonna 2009. EU:n vihreässä kirjassa jo vuonna 2001 todetaan, että yritys vastuuraportoinnin keinoja ja välineitä on tarjottava pk-yrityksille. Pk-yrityksille vapaaehtoinen raportointi tarjoaa hyvän menetelmän edistää vastuullisuutta. Vastuullisuudesta raportointi ei korvaa lakisääteisiä tiedonantovelvoitteita. Pk-yrityksiltä ei voida odottaa suurten yritysten kaltaisia kattavia raportointeja yritys vastuusta. Esitteen luomisessa on käytetty GRI-raportointi ohjeistuksen indikaattoreita ja toimintatapoja sekä kirjanpitolautakunnan ohjeita liittyen henkilöstö- ja ympäristötietojen tunnusluku- jen raportointiin. Julkaisussa esitetyt tunnusluvut auttavat yrityksiä havaitsemaan ja arvioimaan yritys vastuun kehittämiskohteita liiketoiminnassaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2009a, 3-4,18.)

4 YRITTÄJYYS

4.1 Yritysmuodot

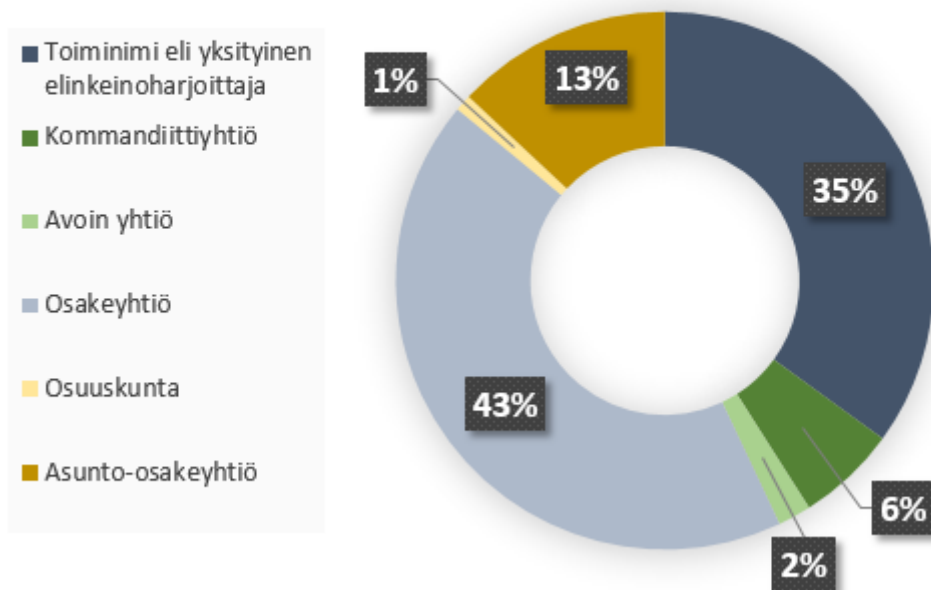
Suomeen perustetaan noin 30 000 yritystä vuosittain ja yritysmuotoja on yhteensä viisi kappaletta (kuvio 6).

Kuvio 6. Aloittavien yritysten yritysmuotojen suhteellinen osuus (mukailtu tekstistä Yritä.fi 2020c)

Asunto-osakeyhtiö ei liity yrittäjyyteen, vaikka se on mainittu kuvioissa (kuviot 6 ja 7). Uudempana trendinä on yleistynyt uusi yrittämisen muoto nimeltään kevytyrittäjyys, jossa byrokratia on vähäisempää kuin perinteisissä yritysmuodoissa. (Yritä.fi 2020c.) Yritysmuodon valintaan vaikuttavat useat eri tekijät kuten verotus, pääomatarve, perustajien lukumäärä, vastuut ja päätöksentekoon kytkeytyvät kysymykset. Uuden yrittäjän kannattaakin selvittää näitä asioita alan asiantuntijan kanssa, jotta saadaan valittua sopiva yritysmuoto. (Holopainen 2020, 21.)

Patentti- ja rekisterihallituksen tilastojen (2.1.2020) mukaisesti Suomessa on 616 551 yritystä merkitty kaupparekisteriin (kuvio 7).

Kuvio 7. Yritysmuotojen suhteellinen osuus Suomessa (Yritä.fi 2020c)

Näiden lisäksi kaupparekisteristä löytyy muitakin yritysmuotoja, mutta ne eivät ole yrittäjyden näkökulmasta merkittäviä (Patentti- ja rekisterihallitus 2020).

4.1.1 Toiminimi

Virallinen nimi on yksityinen elinkeinoharjoittaja, toiminimi on kuitenkin vakiintunut nimitys puhekielessä. Toiminimi on virallisen määritelmän mukaan elinkeino toiminnassa käytetty yhtiön, henkilön tai organisaation nimi. Jokaisella osakeyhtiöllä, avoimella yhtiöllä, säätiöllä on siis oma toiminimi. Koska lähes aina toiminimellä tarkoitetaan puhekielessä yksityistä elinkeinoharjoittajaa, niin käytetään sitä tässäkin tekstissä. Toiminimi on suosituin yritysmuoto uusista yrityksistä (kuvio 6), mikä johtuu sen yksinkertaisesta ja selkeästä muodostaan eikä se vaadi mitään perustamismuodollisuuksia. (Yritä.fi 2020b.)

Toiminimen selkeys johtuu sen juridisesta muodosta, sillä se on henkilöyritys. Tämä tarkoittaa sitä, että siinä yrittäjä on yhtä kuin yritys, tämä vaikuttaa yrittäjän velkoihin ja riskeihin. Esimerkiksi yrittäjä on henkilökohtaisesti vastuussa liiketoiminnan veloista ja velvoitteista. Toiminimen voi perustaa vain yksi henkilö ja yrittäjä on itse velvollinen hoitamaan yrityksen kirjanpidon ja verotusasiat. Liiketoiminnan kasvaessa toiminimi on verotussyistä epäedullisempi kuin osakeyhtiö, koska vähintään 80% toiminimen tuloksesta käsitellään

yrittäjän henkilökohtaisena tulona. Näin ollen sitä verotetaan progressiivisen ansiotuloveroprosentin mukaisesti. (Yritä.fi 2020c.)

Toiminimen hyviä puolia ovat muun muassa nopea ja helppo perustaminen eikä se vaadi mitään aloituspääomaa. Toiminimen perustaminen maksaa vain toiminimen rekisteröimisen kaupparekisteriin. Sähköisesti tehtynä se maksaa 60 euroa. (Yritä.fi 2020b.) Yksinkertaista kirjanpitoa voi pitää itse tiettyyn rajaan asti. Toiminimen voi tarvittaessa keskeyttää helposti tietyksi ajaksi ilmoittamalla siitä verohallintoon. Toiminimen huonoja puolia ovat muun muassa se, että yrityksen riskit ovat henkilökohtaisia riskejä. Yrittäjänä oleminen vaikuttaa yleensä tiettyjen etujen saamiseen, jonka voi nähdä huonona puolena. Myös henkilökohtaisen talouden vastuu kasvaa. (Yritä.fi 2020b.)

4.1.2 Osakeyhtiö

Osakeyhtiö on yleisin yritysmuoto Suomessa (kuvio 7) ja sen lyhenne on oy. Toiminimiä syntyy eniten vuodessa, mutta niiden toiminta lopetetaan myös paljon herkemmin ja useammin kuin osakeyhtiöiden (Yritä.fi 2020a.) Osakeyhtiön voi perustaa yksi tai useampi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, kuten esimerkiksi toinen osakeyhtiö. Siinä, missä toiminimi ei ole juurikaan byrokraattinen ja ainoa toimielin on yrittäjä itse, niin osakeyhtiö on jonkin verran byrokraattisempi. Osakeyhtiön ainoa pakollinen toimielin on hallitus. Hallitus muodostuu 1-5 jäsenestä ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Jos hallituksessa on useita jäseniä, valitaan hallitukselle puheenjohtaja. Osakeyhtiölle voidaan valita puheenjohtaja hallituksen toimesta. Puheenjohtaja yleensä hoitaa juoksevia asioita hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Yhtiökokouksessa valitaan hallituksen jäsenet ja voidaan valita hallintoneuvosto. Hallituksen tehtävänä on huolehtia yrityksen hallinnosta ja sen toiminnasta. Se vastaa muun muassa asianmukaisesti järjestetystä kirjanpidosta ja varainhoidon valvonnasta. Hallituksen jäsenet, varajäsenet, toimitusjohtaja ja mahdolliset hallitusneuvoston jäsenet ilmoitetaan kaikki kaupparekisteriin. (Holopainen 2020, 30-31.)

Osakeyhtiö koostuu nimensä mukaisesti osakkeista, joiden mukaan yhtiön omistussuhde jakaantuu. Osakeyhtiö voi olla yksityinen tai julkinen. Julkinen osakeyhtiö tarkoittaa sitä, että osakkeilla voi käydä avointa kauppaa pörssissä. Yksityisessä osakeyhtiössä näin ei voida tehdä. Osakeyhtiö voi itsessään olla oikeushenkilö eli se voi tehdä itse sopimuksia, omistaa asioita ja olla velkaa. Osakeyhtiö on pääomayhtiö. Se on vähäriskisempi kuin henkilöyhtiö, koska osakkeenomistajat ovat vastuussa yhtiön velvoitteista, vain sijoittamallaan pääomalla. Esimerkiksi konkurssitilanteessa omistajat menettävät vain ja ainoastaan sijoittamansa varat, elleivät ole henkilökohtaisesti taanneet esimerkiksi lainoja. (Yritä.fi 2020a.)

Yksityisen osakeyhtiön perustaminen ei vaadi nykyisin pääomaa. Yksityisen osakeyhtiön perustaminen maksaa sähköisellä ilmoituksella 275 euroa. Osakeyhtiön perustamissopimus täytetään ja lähetetään patentti- ja rekisterihallitukselle, sopimukseen liitetään myös yhtiöjärjestys. Osayhtiö on itsessään verovelvollinen. Osayhtiön tuloksesta maksetaan yhteisöveroa, joka on tasavero suuruudeltaan 20 prosenttia. Osakeyhtiö on myös arvonsäverollinen, jos sen liikevaihto ylittää 10 000 euroa tilikaudessa. Osakeyhtiö on lain mukaisesti velvollinen tekemään tilinpäätöksen ja pitämään kaksinkertaista kirjanpitoa. Tilikausi on yleensä 12 kuukauden pituinen, se voi olla lyhempi tai pidempi perustamisvuonna. (Yritä.fi 2020a.)

4.1.3 Kommandiittiyhtiö ja avoin yhtiö

Kommandiittiyhtiö (ky) ja avoin yhtiö ovat toiminimen kaltaisia kevyempiä yhtiömuotoja. Suurimpana erona verrattuna toiminimeen on se, että perustajia voi olla useampia. Byrokratialtaan ne ovat selkeämpiä ja helpompia perustaa kuin osakeyhtiö tai osuuskunta. Kummatkin ovat henkilöyhtiöitä, joten omistajat ovat henkilökohtaisessa vastuussa yrityksen veloista ja velvoitteista. Omistajia on kuitenkin useampia, joten riski on hajautetumpaa kuin toiminimessä. Yhtiösopimus määrittelee, mitkä ovat yrityksen omistajien vastuut ja velvoitteet ja kuinka ne jakautuvat yrityksessä. Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perustaminen maksaa 240 euroa ja perustaminen onnistuu vain paperisella ilmoituksella. (Yritä.fi 2020c.) Kummassakaan yhtiömuodossa ei ole pakollisia toimielimiä. Näille yhtiöille voidaan valita kuitenkin toimitusjohtaja, hallitus ja yhtiömiesten kokous. Näistä ainoastaan toimitusjohtaja täytyy ilmoittaa kaupparekisteriin. (Holopainen 2020, 26,28.)

Kommandiittiyhtiön ero avoimeen yhtiöön on se, että yksi perustajista on ”äänetön yhtiömies” eli sijoittaja. Tämä äänetön yhtiömies ei osallistu yhtiön pyörittämiseen eikä ole henkilökohtaisesti vastuussa yhtiön sitoumuksista ja veloista. Kommandiittiyhtiössä toisen perustajista täytyy aina olla ”vastuunalainen yhtiömies”, jonka tehtävänä on hallinnoida yritystä. (Yritä.fi 2020c.) Kommandiittiyhtiössä äänettömän yhtiömiehen on suoritettava yhtiölle omaisuuspanos, työpanos ei riitä. Panoksen täytyy olla joko rahaa tai rahassa arvioitavissa. Avoimen yhtiön voi perustaa ilman rahapanosta. (Holopainen 2020, 26-28.) Kommandiittiyhtiön ja avoimen yhtiön verotus jaetaan yhtiömiehille verotettavaksi tulo-osuuksina. Tulo-osuus määräytyy sen mukaan, mikä on ollut yhtiömiehen osuus edellisen verovuoden nettovarallisuudesta joko ansiotulona ja/tai pääomatulona. (Vero.fi 2016.)

4.1.4 Osuuskunta

Osuuskunnan tarkoituksena on harjoittaa taloudellista toimintaa, josta on hyötyä sen jäsenille (Yrityksen perustaminen.net. 2020). Osuuskunta on melko byrokraattinen kuten

osakeyhtiökin. Sen voi perustaa yksi tai useampi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Osuuskunnan pakollinen toimielin on hallitus, joka koostuu 1-5 jäsenestä ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä. Hallituksen jäsenet, puheenjohtaja, toimitusjohtaja, hallintoneuvosto ja näiden varajäsenistöt on ilmoitettava kaupparekisteriin kuten osakeyhtiössäkin. Jäsenet käyttävät päätäntävaltaansa osuuskunnan kokouksissa ja jokaisella jäsenellä on yksi ääni, ellei säännöissä toisin määrätä. Osuuskunnassa voidaan myös määrätä jäsenten valitsema edustajisto, joka on joko kaikissa tai osassa asioissa täysin päätäntävaltainen. (Holopainen 2020, 35-36.)

Osuuskunnan perustaminen maksaa 380 euroa ja se on aina ilmoitettava kaupparekisteriin. Osuuskunnassa ei ole vaatimuksia alkupääoman määrälle. Osuuskunnassa riski on pienempi kuin henkilöyhtiöissä, koska yleensä yritystoiminnan vastuu rajoittuu sijoitettuun pääomaan. On hyvä huomata, että mikäli osuuskunnassa on vähintään seitsemän jäsentä eli alle 15 prosentin omistusosuus per jäsen, niin jäseniä ei pidetä virallisesti yrittäjinä. Edellytyksenä on myös se, että he ovat työsopimuslain alaisessa työsuhteessa osuuskunnassa. Näin ollen he ovat palkansaajina osuuskunnassa, mikä mahdollistaa sekä kuulumisen osuuskuntaan, että esimerkiksi työttömyysturvan saamisen. (Yrityksen-perustaminen.net. 2020b.)

Osuuskunta on hyvä yritysmuoto esimerkiksi silloin, kun halutaan kokeilla isolla porukalla yrittämistä ja testataan erilaisia liiketoimintamalleja. Joissain suomalaisissa ammattikorkeakouluissa opiskellaan yrittäjyyttä perustamalla osuuskunta heti koulutuksen alkuun. (Yrityksen perustaminen.net. 2020.) Jyväskylän ammattikorkeakoulusta on lähtöisin tiimiakatemia-malli, jossa perustetaan opiskelijaosuuskunta. Ensimmäinen opiskelijaosuuskunta perustettiin vuonna 1997. Innovatiivinen opetusmenetelmä on levinnyt useimpiin suomalaisiin oppilaitoksiin ja yli 20 maahan. (Tiimiakatemia Global 2020.)

Osuuskuntaan liittyminen ja siitä lähteminen onnistuu helposti ja joustavasti, eikä suuria aloituspääomia tarvita. Se on tasapuolinen kaikille ja jäsenien taloudellinen vastuu on rajoitettua, ellei toisin ole määrätty. Jos kuitenkin uusi yrittäjä hakee liiketoiminnasta selvästi päätoimista ja kasvuhakuista, niin osakeyhtiö on lähes aina parempi vaihtoehto. Osuuskunnan voi muuttaa myöhemmin osakeyhtiöksi. (Yrityksen-perustaminen.net 2020b.)

4.1.5 Kevytyrittäjyys

Kevytyrittäjyys on kasvattanut suosiotaan Suomessa, sillä se on joustava ja riskitön tapa kokeilla oman liiketoiminnan kannattavuutta. Kevytyrittäjä on henkilö, joka tekee töitä omiin nimiinsä ja laskuttaa tekemästään työstä laskutuspalveluiden kautta. Kevytyrittäjä ei ole laissa määritelty termi, vaan yleisesti käytetty termi laskutuspalveluiden asiakkaista.

Alun perin termin lanseerasi laskutuspalvelu Ukko.fi ja termi on alkanut vakiintua yleiseen käyttöön. Laskutuspalvelu hoitaa kaiken yrittäjyyteen liittyvän byrokratian ja pakolliset yrittäjän paperityöt maksua vastaan. Laskutuspalvelulle maksetaan palkkio ja laskutuspalvelu huolehtii muun muassa kirjanpidolliset toimet, veroilmoitukset, ennakonpidätysten maksamiset ja pakolliset työnantaja- ja vakuutusmaksut. Kevytyrittäjäpalveluita tarjoaa Ukko.fi lisäksi Eezy, Omapaja, Free-laskutus ja Odeal. Osuuspankin kevytyrittäjä -palvelu eroaa näistä sillä tavalla, että nimestä huolimatta käyttäjä toimii yksityisenä elinkeinoharjoittajana. (Yrityksen-perustaminen.net 2020a.)

Kevytyrittäjänä ei ole oikeutettu tiettyihin veroetuihin, joihin olisi oikeutettu toiminimenä. Kevytyrittäjänä täytyy hankkia lakisääteinen yrittäjän eläkevakuutus eli YEL-vakuutus, jos tulojen arvo on yli 7958,99 vuodessa ja toiminta kestää minimissään neljä kuukautta. Alle 18-vuotiaiden tai yli 67-vuotiaiden ei tarvitse hankkia YEL-vakuutusta. Kevytyrittäjä on jossain tapauksissa oikeutettu työttömyysturvaan. Yrittäjän kannattaa selvittää nämä asiat tarkasti, mikäli mieltii valintaa kevytyrittäjyyden ja toiminimen välillä. Nykyisin myös kevytyrittäjyys toiminimellä on mahdollista. Edellä mainittu Osuuspankin kevytyrittäjä -palvelu ja Ukko pro -palvelu mahdollistavat tämän. Tämä tekee asiakkaista toiminimiyrittäjiä ja he saavat y-tunnuksen käyttöönsä. Tämän avulla asiakas pystyy hyödyntämään arvonnalisäveron alarajahuojennuksen ja vähentämään hankintamenoja kuluina. Arvonlisäveron alarajahuojennuksella saadaan vähäisestä liiketoiminnasta taloudellista hyötyä. Alle 10 000 euron liikevaihdolla saa kaikki maksamat arvonnalisäverot takaisin ja 10 000-30 000 euron liikevaihdolla saa osan maksamastaan arvonnalisäverosta takaisin. (Yrityksen-perustaminen.net 2020a.)

Laskutuspalveluun rekisteröityminen on ilmaista ja palvelumaksuja syntyy vain silloin, kun laskutat jotain. Kiinteitä kuluja ei siis ole. Liiketoiminnan kasvaessa kannattaa siirtyä kevytyrittäjyydestä toiminimiyrittäjäksi, koska silloin yrittäjä pääsee hyödyntämään pienyrittäjille suunnatuista veroetuksista. Näitä ovat esimerkiksi edellä mainittu alarajahuojennus, yrittäjävähennys sekä oikeus vähentää liiketoiminnasta kertyviä kuluja. (Yrityksen-perustaminen.net 2020a.)

4.1.6 Startup ja kasvuyritys

Startup-yritykselle ei ole vakiintunutta määritelmää suomen kielessä. Yleensä ne ovat nuoria yrityksiä, jotka etsivät liiketoimintamallia, jonka avulla päästään nopeaan kasvuun markkinoilla. Startupissa on usein kyse uudesta tuotteesta tai palvelusta, joka on vastaus tiettyyn ongelmaan. Startup-yrityksen ideat usein pyrkivät omalla toiminnallaan uudistamaan jonkin toimialan perusolettamuksia. Startupit pyrkivät olemaan parhaita tietyssä todella kapeassa markkinasegmentissä, jota kutsutaan nimellä niche. Esimerkiksi yritystä,

joka tekee ammattimaisia videoita tilauksesta, ei pidetä startup yrityksenä. Mutta yritys, joka pyrkii rakentamaan tuotetta tai palvelua, jonka avulla kuka tahansa voi tehdä kotonaan ammattimaisia videoita, kutsutaan startup yritykseksi. Jälkimmäinen yritys pyrkii siis muuttamaan tuotteellaan toimialaan liittyviä oletuksia. (Helaniemi, Kuronen & Väkeväinen 2018.)

Startup-yritysten kulmakivi on skaalautuvuus, joka erottaa ne perinteisestä yrityksestä. Skaalautuvuus tarkoittaa palvelun tai tuotteen monistamista usealle käyttäjälle ilman, että sen valmistuskustannukset kasvavat samalla tahdilla. Usein se liittyy liiketoimintamalliin tai teknologiatuotteeseen, mikä skaalautuu usealle käyttäjälle eikä aiheuta juurikaan lisäkustannuksia. Näin ollen liiketoiminnan kasvun mahdollistamiseksi ei tarvitse rakentaa uutta tehdasta, palkata lisää henkilökuntaa tai perustaa kivijalkamyymälää, vaan yleensä yritys tarvitsee lisää käyttäjiä tai asiakkaita. Hyvä esimerkki skaalautuvuudesta on Supercell, joka kasvoi startup-yrityksestä kasvuyritykseksi. Yrityksellä on noin 200 työntekijää ja sen liikevaihto on kahden miljardin luokkaa. Yhden pelin voi ladata esimerkiksi sata miljoonaa ihmistä ilman, että yrityksen tuotantokustannukset nousevat merkittävästi, koska sen teknologia on niin radikaalisti skaalautuva. (Helaniemi ym. 2018.)

Startup-yritystä ruvetaan kutsumaan kasvuyritykseksi, kun sillä on valmis tuote tai palvelu, ja yritys on valmis skaalautumaan. Nimensä mukaisesti siltä odotetaan skaalautuvan liike-toimintamallin myötä nopeaa kasvua. Esimerkiksi suomalainen yritys Smartly.ion on keskittynyt Facebook-mainonnan automatisaatioon ja optimointiin. Yrityksen kautta luodaan mainoksia jo yli miljardilla dollarilla vuodessa. Yritys kasvaa yhden uuden työntekijän viikkovauhtia vielä neljä vuotta perustamisen jälkeen. Yritystä voidaan kutsua kasvuyritykseksi startupin sijaan. Kasvun mittarit vaihtelevat riippuen toimialasta ja kasvua voidaan mitata esimerkiksi liikevaihdon, henkilöstön tai asiakasmäärän kasvuna. Esimerkiksi OECD:n kasvuyritys määritelmässä mitataan henkilöstön kasvua. Mikä on sitten hyvä kasvuvauhti kasvuyritykselle? Kun yritys ei enää kasva kaksinumeroisia prosentteja vuodessa, voidaan siitä puhua jo vakiintuneena yrityksenä. Startup-yrityksille hieman kärjistäen kymmenen prosentin kasvu viikossa on hyvä tahti. (Helaniemi ym. 2018.) Usein puhutaan startup yrityksen exit-suunnitelmasta. Exit-termiä käytetään yritysmaailmassa, kun omistaja tai sijoittaja haluaa myydä osakkeensa pois. Esimerkiksi, jos startup-yritys menee lopulta pörssiin, niin pääomasijoitusyhtiö voi myydä omistamansa osakkeet yleisölle. (Davemanuel.com 2020.)

4.2 Polku yrittäjyyteen

Monitieteellinen yrittäjyystutkimus on osoittanut, että yrittäjäksi ryhtymiseen vaikuttavat tekijät voidaan jakaa kolmeen osaan: taustatekijät, tilannetekijät ja henkilön ominaisuudet.

Tässä opinnäytetyössä ei käsitelty henkilön ominaisuuksia, jotka vaikuttavat yrittäjäksi pyrkimiseen. Yksi tärkeimmistä taustatekijöistä (Giacomin ym. 2011, Parker 2004, Huuskonen 1992) mukaan on aiempi kokemus pienissä tai perheyriyksissä, mikä on tuonut käytännön kokemusta ja tietoa yritystoiminnasta. Tilannetekijöillä tarkoitetaan ympäristössä vaikuttavia tekijöitä kuten työllisyystilanteeseen liittyviä tekijöitä tai eteen tullutta hyvää tilaisuutta ryhtyä yrittäjäksi. (Sutela & Pärnänen 2018, 33.)

Binder & Coadin (2013), Muehlbergin (2007) ja Kautosen (2007) mukaan tutkimuksissa yrittäjyydestä on jo kauan eroteltu pakkoyrittäjyys/vastentahtoinen yrittäjyys (out of necessity) ja mahdollisuusyrittäjä (out of opportunity). Ensimmäinen kuvaa tilannetta, kun henkilö on ryhtynyt yrittäjäksi niin sanotusti olosuhteiden pakosta. Esimerkiksi työntekijä on irtisanottu palkkatyöstä, eikä hänellä ole ollut tarjolla vastaavaa palkkatyötä, joten hänen on pakko alkaa yrittäjäksi työllistääkseen itsensä. Jälkimmäinen vastaa tilannetta, jossa yrittäjä on omasta halustaan ja kiinnostuksestaan hakeutunut yrittäjäksi. Erityisesti silloin kun ei ole palkkatöitä tarjolla, puhutaan olosuhteiden pakosta yrittäjäksi ryhtyneistä. Tutkimuksen mukaan tähän luokkaan kuului peräti joka viides kaikista yrittäjistä (19%). Yrittäjät Suomessa 2017-tutkimuksessa haastateltiin 2803 yrittäjää, jotka olivat iältään 15-74-vuotiaita. (Sutela & Pärnänen 2018, 19, 33-34, 38.)

Hytti & Heinosen (2011) mielestä jako ei ole näin ambivalentti. Heidän mielestään yrittäjäksi ryhtymiseen vaikuttavat tekijät voidaan jakaa joko työntäviin (esimerkiksi palkkatyön puute) tai vetäviin (esimerkiksi yrittäjyyden itsenäisyys) tilannetekijöihin. Vaikka taustalla olisi palkkatyön puute on silti kahtiajako usein liian yksinkertaistettu ajatusmalli. Esimerkiksi tilanne, jossa palkkatyötä olisi tarjolla toisella paikkakunnalla, mutta työn perässä ei haluta muuttaa. Yrittäjyys mahdollistaisi tässä tilanteessa työn tekemisen samalla paikkakunnalla, joten kyse ei ole puhtaasti pakkoyrittäjyydestä. Itsensä työllistäjät 2013 -tutkimuksessa tuli ilmi, että tutkiessa yrittäjyyteen johtavia polkuja, yhdeksi kategoriaksi yrittäjähakuisuuden rinnalle voidaan nostaa yrittäjäksi ajautuminen tai tilanteeseen tarttuminen. (Sutela & Pärnänen 2018, 34.)

4.3 Yhteiskunnallinen yrittäjyys

Yhteiskunnallinen yrittäjyys (social enterprise) poikkeaa normaalista yrittäjyydestä siinä, että päätarkoituksena on luoda yhteiskunnallisesti hyvää. Yhteiskunnallisen yrityksen päämääränä on usein luoda ratkaisu yhteiskunnalliseen haasteeseen. Yrityksen toiminta on arvopohjaista eikä se ensisijaisesti tavoittele voittoa omistajilleen, vaan yleensä yritystoiminnan tuotto kohdistetaan vain yritystoiminnan kehittämiseen. Yhteiskunnallinen yritys voi valita minkä tahansa yritysmuodon. (Sitra 2020.)

Euroopan komission määritelmä yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä on seuraava (Haanpää & Tuppurainen 2012, 14):

yrittäjähenkisyys: Yhteiskunnallinen yritys on autonominen (ei osa julkista sektoria), toimii taloudellisella riskillä ja tuottaa tavaroita ja/tai palveluita. Se on markkina- ja liiketoimintalähtöinen

yhteiskunnallinen tavoite tai tarkoitus: yhteiskunnallisen yrityksen toiminta kohdistuu yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamiseen. Se luo ei-taloudellisia tuloksia.

ei voitonjakoa: yhteiskunnalliset yritykset eivät jaa voittoa niille, jotka päättävät yrityksen toiminnasta. Kaikki voitto käytetään yrityksen toimintaan ja/tai yhteiskunnallisten tavoitteiden edistämiseksi

4.4 Yritystuet

Starttirahaa ei käytännössä lasketa yritystueksi. Se on tarvehankintainen tuki yrittäjälle. Sillä pyritään tukemaan yrittäjää yritystoiminnan alussa. Kyseessä on yrittäjän henkilökohtainen tuki, joka myönnetään yrittäjälle ei yritykselle. Tuen voi käytännössä käyttää mihin tahansa eikä sen tarvitse kohdistua yritystoiminnan menoihin. Starttirahaa myöntää TE-toimisto. Starttirahan määrä on 33,36 euroa päivältä eli täysin saman verran kuin työttömyysturvan peruspäiväraha. Starttirahaa maksetaan viitenä päivänä viikossa. Kuukaudessa starttirahan määrä on 700 euroa, mikä on bruttosumma. Pisimmillään starttirahaa voidaan myöntää vuodeksi. Starttirahalle voidaan myöntää starttirahan lisäosa, joka on samansuuruinen kuin starttiraha eli 33,36 euroa päivältä. (Vakuudeton 2020a.)

Kevytyrittäjä voi saada starttirahaa, jos toimintaa harjoitetaan y-tunnuksella. Starttirahaan ei vaikuta yritysmuoto. Kahden ihmisen perustamasta osakeyhtiöstä voi molemmat saada starttirahaa, jos ehdot täyttyvät. Starttiraha myönnetään aina tapauskohtaisesti, joten siihen vaikuttavat monet eri asiat kuten yrityksen toimiala, aiempi työkokemus ja koulutustausta. Starttirahan myöntämiseen tulee täytyä ainakin seuraavat ehdot: hakijan on oltava joko työtön työnhakija, päätoimiseksi siirtyvä sivutoiminen yrittäjä tai henkilö, joka on siirtymässä päätoimiseksi yrittäjäksi opintojen tai palkkatyön jälkeen. (Vakuudeton 2020a.) Yrittäjä voi viimesijaisena etuna saada yrittäjän toimeentulotukea, jota myöntää KEELA eli kansaneläkelaitos (Vakuudeton 2020b).

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (käytetään jatkossa nimeä ELY-keskukset) edistävät alueellista kehittämistä (Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a). ELY-keskukset myöntävät rahoituksia yritysten palveluihin. Niiden palveluihin kuuluvat myös lupa-, koulutus- ja neuvontapalvelut. ELY-keskuksilta voidaan saada tukia muun muassa

teknologiaan, kansainvälistymiseen, kasvuun, liiketoimintaan, tuottavuuteen, maaseudun investointien kehittämiseen ja edistämiseen liittyvissä asioissa. Kehittämisyavustus tukea voidaan hakea ELY-keskuksetta. Kehittämisyavustus on sellainen rahallinen tuki, jota käytetään kansainvälistymisen ja viennin kehittämiseen tai liiketoiminnan uudistamiseen. On syytä huomata, että yritysten on tarkoitus maksaa kehittämishankkeistaan itse 50 prosenttia, joihin he hakevat kehitysavustusta. Kehitysavustusta haetaan ennen hankkeen aloittamista ja avustuksia maksetaan sen mukaan, kuinka hanke edistyy. ELY-keskus myöntää tukia niin yrityksille kuin voittoa tavoittelemattomille organisaatioille. Voittoa tavoittelemattomat organisaatiot voivat hakea muun muassa toimintaympäristön kehittämisyavustusta. (Bisnes.fi 2020.)

Vuonna 2018 innovaatorahoitusta tarjoava Tekes ja kansainvälistymis-, investointi- ja matkailunedistämispalveluistaan tunnettu Finpro yhdistyivät ja muodostivat Business Finlandin (Business Finland 2020). Business Finlandin tehtävä on tukea yrityksiä, yliopistoja, korkeakouluja, julkisia organisaatioita ja tutkimuslaitoksia. Business Finland tarjoaa monenlaisia tukia ja rahoituspalveluita. Avustuksia jaetaan sillä perusteella, mitkä hankkeista hyödyttävät parhaiten yhteiskuntaa ja kansantaloutta. Avustuspäätökset ovat aina yksilöllisiä. Business Finlandin tukia ovat muun muassa energiatuki, innovaatioaseteli ja tempo-rahoituspalvelu. Viimeiseksi mainittu on tarkoitettu startup yrityksille. (Bisnes.fi 2020.) Koronatukia myöntävät Business Finland, ELY-keskukset ja kunnat (Talouskuutio.fi 2020).

4.5 Nuorten asenteet yrittäjyyttä ja yritysvastuuta kohtaan

Tutkimuksissa nuorten asenteista yrittämistä kohtaan on korostunut se, että suomalaiset uskovat enemmässä määrin pk-yritysten kannattavuuteen sekä ekologiseen ja sosiaaliseen vastuuseen. Tutkimukset toisaalta taas kielivät suomalaisten nuorten ristiriitaisesta suhtautumisesta yrittäjyyteen, sillä nuorten myönteiset yrittäjäasenteet eivät johda käytännön yrityskokeiluksi. Noin kymmenes osa alle 29-vuotiaista nuorista haluaisi tosissaan yrittäjäksi ja vielä harvempi toimii yrittäjänä. Tutkimuksen tilasto-osuuteen osallistui suomalaisia, eteläkorealaisia ja yhdystalalaisia nuoria, jotka olivat iältään 15-29-vuotiaita. Kyselytutkimukseen osallistui noin 1000 nuorta kustakin maasta. Aineistot kerättiin vuosina 2010 ja 2011. Osa tutkimuskysymyksistä olivat nuorille yrittäjille. Heitä osallistui yhteensä 223 yrittäjää. Tutkimuksen laadullisessa osassa haastateltiin nuoria suomalaisia yrittäjiä. (Haanpää & Tuppurainen 2012, 9, 84, 89.)

Taulukko1. 15-29-vuotiaiden suomalaisten, amerikkalaisten ja eteläkorealaisten halukkuus yrityksen perustamiseen seuraavan viiden vuoden aikana (mukailtu Haanpää & Tuppurainen 2012, 89)

	Erittäin epä- todennäk.	Melko epätoden- näk.	Ei epätoden- näk. / toden- näk.	Melko todennäk.	Erittäin todennäk.	En osaa sanoa	Yhteensä
Suomi	55 % (553)	22 % (221)	11 % (113)	4 % (43)	4 % (38)	3 % (30)	100% (999)
USA	26 % (259)	16% (160)	26 % (263)	17% (346)	7 % (68)	9 % (85)	100% (1001)
EK	12 % (118)	29 % (289)	16 % (159)	34 % (346)	5 % (52)	5 % (51)	100% (1015)
Kaikki	31 % (930)	22 % (670)	18 % (535)	18 % (556)	5 % (158)	6 % (158)	100% (3015)

Tutkimuksen mukaan suomalaisnuorilla on kielteisin suhtautuminen yrittäjyyteen. Yli puolet (55%) suomalaisista piti yrittäjyyttä erittäin epätodennäköisenä vaihtoehtona seuraavan viiden vuoden aikana, kun kaikkien vastaajien vastaava prosentti oli noin kolmasosa (31%). Melko todennäköisenä vaihtoehtona piti ainoastaan neljä prosenttia. Kaikista kyselyyn vastanneista melko todennäköisenä yrittäjyyttä piti 18 prosenttia. Taustatekijöistä merkittävin oli vanhempien yrittäjätausta. Taustatekijöihin liittyvän kyselyn tuloksista nähdään, että 40 prosenttia vastaajista pitää yrityksen perustamista todennäköisenä, kun äiti on yrittäjä. Vastaava luku on 32 prosenttia, kun isä on yrittäjä. (Haanpää & Tuppurainen 2012, 89-90.)

Noin puolet suomalaisista nuorista kokivat, että yrittäjä joutuu tinkimään vapaa-ajastaan tai lomistaan. Yrittäjyyttä pidetään liian kovana puurtamisena suomalaisten nuorten keskuudessa, kun taas yhdysvaltalaisista ja eteläkorealaisista nuorista vain kolmannesosa on sitä mieltä. Tutkimuksen mukaan noin puolet suomalaisista uskoi tietävänsä, kuinka yrittäjäksi tullaan ja oli sitä mieltä, että yrittäjyydestä on saanut tarpeeksi tietoa. Eteläkorealaiset ja yhdysvaltalaiset nuoret eivät olleet varmoja, kuinka yrittäjäksi tullaan ja he olivat sitä mieltä, että yrittäjyystiedot ovat olleet puutteellisia. Nuorten mielestä yrittäjiltä vaaditaan hyviä kontakteja. Suomalaiset ja eteläkorealaiset näkevät yrittäjyyden byrokraattisena, yhdysvaltalaiset taas eivät. Suomalaisnuorista peräti 79 prosenttia uskoi, että yrittäjyydellä voi rikastua. Yhdysvaltalaiset uskoivat 63 prosenttisesti ja eteläkorealaiset 54 prosenttisesti yrittäjyydellä rikastumiseen. Vain 41 prosenttia suomalaisista on sitä mieltä, että rahallinen tuki on alussa merkittävä tekijä yrityksen perustamisessa ja 59 prosenttia uskoo, että perustaminen vaatii paljon rahaa. Eteläkorealaisista (66%) ja yhdysvaltalaisista (60%) oli sitä mieltä, että rahallinen tuki alussa on merkittävää yrityksen perustamisen kannalta ja

molemmissa maissa noin 70 prosenttia uskoi, että yrityksen perustamiseen vaaditaan paljon rahaa. (Haanpää & Tuppurainen 2012, 106-108.)

Nuorten käsityksestä tai mielipiteistä yritys vastuuta kohtaan ei ole vielä kerätty paljoa tietoa. Nuorilta kysyttiin, olivatko he kuulleet puhuttavan yhteiskunta- tai yritys vastuun käsitteistä ja tietävätkö he mitä käsitteillä tarkoitetaan. Käsite oli selvästi tunnetuin Etelä-Koreassa, jonkin verran Suomessa ja selvästi kaikkein vähiten Yhdysvalloissa. Eteläkorealaisen käsitys yritys vastuusta oli aivan omaa luokkaansa verrattuna muihin, mikä ei ole yllättävää, koska yritys vastuullisuus on yksi teollisuuden tärkeimpiä kilpailukeinoja ja tapoja luoda lisäarvoa asiakkaille. Etelä-Korean kaltaisen korkean teknologian ja teollistumisen maassa käsite on ajanut itsensä tehokkaasti jo läpi. Täysin kapitalistinen ajatusmaailma siitä, että yritys on vastuussa vain omistajilleen, ei käy nuorten asennemaailmaan. Nuoret odottavat yrityksiltä enemmän kuin lain sanelemia toimia, esimerkiksi ihmisiin ja ympäristöön satsaamista enemmän kuin ainoastaan lyhyen voiton tavoittelua. Nuoret näkevät yhteiskunnallisen yrittäjyyden enemmänkin elämäntapana. Uimosen (2006) mukaan, elämäntapana nähtävä vastuullinen yrittäjyys ei perustu pelkästään lain minimivaatimuksien täyttämiseen, vaan laajaan utilitaristiseen vastuukäsitykseen ja altruistiseen arvomaailmaan. (Haanpää & Tuppurainen 2012, 146-147, 150.)

Nuorten arvoja tarkasteltaessa voidaan pitää yllättävänä tuloksena suomalaisnuorten asennetta ympäristönsuojelun tärkeyteen, sillä yleisesti ajatellaan, että nuoret ovat kiinnostuneina ympäristöasioista. (Haanpää & Tuppurainen 2012, 28.) Paakkunainen ja Myllyniemi (2007) toteaa, että nuorten mielestä tärkein poliittinen kysymys on ilmaston lämpenemisen hillitseminen (Haikkola, Myllyniemi, Pirttijärvi & Rasa 2019, 195). Tutkimus osoittaa, että eteläkorealaiset nuoret olivat kiinnostuneimpia ympäristönsuojelusta ja yhdysvaltalaisnuorten arvostus ympäristönsuojelua kohtaan oli selvästi suurempi kuin suomalaisilla nuorilla. Arvomuuttujakyselyssä käytettiin Likert-asteikkoa, jossa vaihteluväli oli 1-5. Kyselelyssä arvo yksi edusti väitettä täysin merkityksetön ja viisi edusti väitettä erittäin tärkeä. Suomalaisten ympäristönsuojelu sijoittui 3,5 keskiarvon pintaan, kun muilla mailla vastaava luku oli vähän yli 4. Tutkimustulos voisi johtua siitä, että Suomessa luonto ja ympäristö koetaan lähes itsestäänselvyytenä. Suomessa ympäristöongelmat eivät ole konkretisoituneet vielä niin pahasti verrattuna moneen muuhun maahan, joissa esimerkiksi sääääri-ilmiöt ovat aiheuttaneet huomattavia ongelmia. (Haanpää & Tuppurainen 2012, 28-29.)

Suomalaisnuoret eivät usko yhteiskunnan tukevan yrittäjyyttä tarpeeksi ja myönteisempää keskustelua yrittäjyydestä pitäisi lisätä. Nämä ovat hankkeen hyödyllisimpiä tuloksia. Yksi tärkeimmistä rooleista on medialla, jotta nuoret saisivat kuulla esimerkiksi positiivisia

yrittäjätarinoita. Tutkimus ei pysty osoittamaan, että tukien, koulutuksen tai neuvonnan piirissä olisi puutteita, mutta silti nuoria yrittäjiä ei kohdella hyvin. Näkemykset tulevat nuorilta pienyrittäjiltä ja ne kohdistuvat verottamiseen, yrittäjyyden ja työttömyysturvan yhdistämiseen sekä kohtuuttomaan byrokraatiaan pienyrittäjille. Nuoret kuitenkin arvostavat yrittäjyyttä. Nuoret kokevat, että yrittäjyys on hyvä väylä toteuttaa omia kiinnostuksen kohteitaan ja yhteiskunnallisesti tärkeitä asioita. Kaiken kaikkiaan yrittäjyys nähdään myönteisenä, mutta koetaan, että yrittäjyyttä ei kannusteta tarpeeksi. (Haanpää & Tuppurainen 2012, 157-161.)

4.5.1 Nuorisobarometrit

Nuorisobarometri on julkaistu vuodesta 1994 lähtien. Ensimmäisen nuorisobarometrin tarkoituksena oli selvittää 1990-luvun laman vaikutuksia nuorten heikentyneeseen työmoraliin. Nuorisobarometrin kohderyhmänä ovat 15-29-vuotiaat nuoret ja aineisto kootaan puhelinhaastatteluina. Nuorisobarometriin vastasi 1900 nuorta vuonna 2016. Vertailtaessa vuosien 2006, 2008 ja 2018 nuorisobarometrejä huomataan, että nuoret kokevat enemmän epävarmuutta ja turvattomuutta ihmisestä johtuvasta ilmastonmuutoksesta. Viime vuosikymmeninä ilmaston muutoksen aiheuttama huoli on aaltoillut. Vuoden 2016 nuorisobarometrissa pääteemana oli tulevaisuus. Aineistossa käsiteltiin laajasti nuorten käsitäisiä ilmasto- ja ympäristöongelmista. Nuorista 85 prosenttia oli samaa mieltä, että ihmisellä on vaikutusta ilmaston lämpenemiseen. Nuorista 86 prosenttia ajatteli tulevien sukupolvien joutuvan kärsimään jatkuvan ympäristön tuhoamisen seurauksena. Vastaajista 66 prosenttia on sitä mieltä, että kulutusta ja tuotantoa tulisi vähentää liiallisen ympäristönkuormituksen takia. Neljä viidestä nuorista haluaa tehdä ympäristöä säästäviä valintoja. (Piispa & Myllyniemi 2020, 62-64,66.)

Vuoden 2019 nuorisobarometrin pääteemana olivat työ ja yrittäjyys. Vuoden 2019 barometrin keskeisimpiä tuloksia olivat, että ympäristön tuho ja ilmastokriisi ovat nousseet nuorten keskeisiksi huolenaiheiksi. Asennebarometrikyselyyn vastasi 1907 nuorta. Nuorten mielipidettä ympäristön arvostukseen kysyttiin kysymyksellä, kuinka tärkeänä pidät luonnon hyvinvointia. Luonnon hyvinvointia piti tärkeänä 37 prosenttia ja melko tärkeänä 80 prosenttia nuorista. (Haikkola, Myllyniemi, Pirttijärvi & Rasa 2019, 5,17,88.)

Yli kolme neljäs osaa (78%) nuorista uskoi yrittäjyyden lisääntyvän tulevaisuudessa. Vastaajista 3 prosenttia toimi vastaushetkellä yrittäjänä. Tulos on noussut hieman, sillä vuosina 2004 ja 2014 yrittäjänä toimi noin 2 prosenttia vastaajista. Kiinnostus yrittäjyyttä kohtaan oli noussut, sillä 58 prosenttia vastaajista haluaa kokeilla yrittäjyyttä jossain työuran vaiheessa. Vuonna 2013 luku oli 55 prosenttia. Yhteiskunnan koetaan tukevan yrittäjiä paremmin kuin ennen. Nuorista 21 prosenttia ajatteli, että Suomen verotus ja lainsäädäntö

tukee tarpeeksi yrittäjyyttä, vuonna 2004 vastaava luku oli vain 15 prosenttia. Nuorista 76 prosenttia koki, että yrittäjyydellä voidaan vaikuttaa yhteiskuntaan. (Haikkola ym. 2019, 50,81, 85.) Mikkilän (2019) mukaan useat tutkimukset osoittavat, että suomalaisten nuorten suhde yrittäjyyteen on vahvistunut parin kymmenen vuoden aikana. Nuorten asennebarometrin 61:stä yrittäjästä 16 prosenttia ilmoitti, että innostui yrittäjyydestä koulun kautta. (Haikkola ym. 2019, 208, 236.)

4.6 Korkeakouluopiskelijoiden asennebarometri

Suomen yrittäjät ja OTUS eli opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö tekivät yhteistyössä opiskelijabarometrin, jossa tutkittiin yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden yrittäjyyttä ja yrittäjyshalukkuutta. Tutkimus tehtiin vuonna 2019. Aiempi vastaavanlainen opiskelijabarometri oli tehty vuonna 2014. Kokonaisotanta tutkimuksessa oli melko suuri, yhteensä 14 025 opiskelijaa vastasi kyselyyn. Kaikista vastaajista 2,5 prosenttia toimi vastauksellaan yrittäjänä ja 0,7 prosenttia ilmoitti toimivansa kevytyrittäjänä. Valmistumisen jälkeen 19 prosenttia opiskelijoista piti yrittäjyyttä todennäköisenä vaihtoehtona. Tulos oli kaksi prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 2014. 69 prosenttia piti yrittäjyyttä epätodennäköisenä vaihtoehtona opiskelun jälkeen, mikä oli neljä prosenttiyksikköä suurempi kuin vuonna 2014. (Lauronen 2019, 2-3.) Tutkimustulos kiellii siitä, että yrittäjyys opiskelijoiden keskuudessa nähdään vähemmän houkuttelevana vaihtoehtona kuin vuonna 2014. Viiden vuoden aikana tulokset ovat muuttuneet huonompaan suuntaan yrittäjyyden kannalta.

Noin kolmasosa (34%) opiskelijoista vastasi, että haluaisi tulevaisuudessa toimia yrittäjänä. Mikä onkin mielenkiintoista, koska vain 19 prosenttia vastasi pitävän yrittäjyyttä todennäköisenä vaihtoehtona. 16 prosenttia vastaajista koostui ryhmästä, jotka halusivat yrittäjäksi sekä pitivät sitä mahdollisena ura vaihtoehtona tulevaisuudessa, tästä ryhmästä tulevat luultavasti tulevaisuuden yrittäjät. Yrittäjyyden todennäköisyyteen vaikuttavat useat tekijät kuten koulutusala, koulutussektori ja demografiset tekijät (sukupuoli, äidinkieli ja ikä). Yrittäjiksi haluavat vastasivat tärkeimmäksi syyksi haluun työskennellä yrittäjänä mahdollisuuden päättää itsenäisesti työstä (23 %). Toiseksi isoin syy oli se, että pääsee toteuttamaan itseään (15 %). Ryhmä, joka ei halunnut yrittäjäksi vastasivat miksi yrittäjyys ei houkuttele. Suurimmaksi esteeksi valikoitui yrittäjyyteen liittyvät taloudelliset riskit (77 %), yrittäjän työmäärä (68 %) ja yritysideo puute (66 %). (Lauronen 2019, 5, 7-10.)

Tutkimuksessa kysyttiin myös arviota siitä, kuinka paljon opiskelijat tienaavat vuoden kulluttua valmistumisesta (€, brutto/kk). Nykyiset yrittäjät arvioivat tienaavansa noin 3430 euroa kuukaudessa ja vastaavasti palkkatyössä olevien opiskelijoiden arvio oli 3170 euroa kuukaudessa. Yrittäjäksi haluavat arvioivat palkan olevan kuukaudessa 3330 euroa ja

yrittäjäksi haluamattomien vastaava summa oli 2880 euroa kuukaudessa. Seuraavaksi kysyttiin erilaisia väittämiä yrittäjyydestä. Asteikko oli 1-7, jossa arvo yksi edusti väittämää täysin eri mieltä ja seitsemän edusti väittämää täysin samaa mieltä. Väitteen opintoni ovat antaneet hyvät valmiudet toimia yrittäjänä tulokset vaihtelivat koulutussektorin ja koulutusalan mukaisesti. Ammattikorkeissa kaupan-, hallinnon ja oikeustieteiden alojen opiskelijoiden keskiarvo on 4,1. Maa- ja metsätalosalojen 3,8 ja palvelualojen 3,5 sekä tekniikan alojen vain 2,7. Tekniikan alat olivat ainoa koulutusala, jossa yliopisto-opiskelijat kokivat saavansa paremmat valmiudet yrittäjänä toimimiseen kuin ammattikorkeakoulun alojen opiskelijoiden. Väittämä korkeakouluni yrittäjäverkostot ja muut sisäiset verkostot ovat minulle tuttuja sai arvon 2,4. Sisäiset yrittäjyysverkostot ovat tärkeitä väittämän arvo oli 3,8. Väittämä haluan lisää tietoa ulkopuolisista yrittäjäverkostoista, sai arvon 4,1. Koen ulkopuoliset verkostot tarpeelliseksi väittämä sai arvon 4,6. (Lauronen 2019, 12-14.)

Tekniikan alojen kohdalta tulos on melko yllättävä. Ammattikorkeakoulut ovat usein käytännönläheisempiä ja niistä opiskelija saa yleensä paremman kosketuksen alan työtehtäviin harjoittelujen ja käytännönläheisten projektien avulla. Yliopistot ovat akateemisempia ja kannustavat usein opiskelijoita ryhtymään tutkijoiksi enemmän kuin ammattikorkeakoulut. Tuloksien mukaan ammattikorkeakoulut voisivat lisätä sisäisten yrittäjyysverkostojen näkyvyyttä, jotta ne olisivat kaikkien yrittäjyydestä kiinnostuneiden opiskelijoiden tietoisuudessa.

5 HAASTATTELUT

5.1 Suunnittelu ja toteutus

Tutkimuksen haastattelun tein puolistrukturoituina teemahaastatteluina huhtikuussa 2020. Teemahaastattelu mahdollistaa laajemman ymmärryksen haastateltavien yrittäjien asenteista ja ajatuksista liittyen haastattelun teemoihin. Koronaviruksen takia haastattelut suoritettiin puhelimitse tai Teams-sovelluksella. Tarkoituksena oli nauhoittaa ja kirjata keskustelut, mutta nauhoitusohjelma ei toiminut. Lataamani nauhoitussovellus toimi vielä testausvaiheessa, mutta haastattelusta sovellus nauhoitti vain oman ääneni. Ehdin lataamaan haastattelujen välissä uuden nauhoitussovelluksen, mutta aikaa testaamiseen ei enää ollut. Valitettavasti ongelma toistui seuraavassa haastattelussa eli sovellus nauhoitti vain oman puheeni nopeutettuna. Onneksi kirjoitin haastattelun aikana lähes sanasta sanaan koko haastattelun kaikkien haastateltavien kanssa. Joten käytännössä kaikki haastattelut olivat suoraan tekstimuodossa pieniä kirjoitusvirheitä huomioon ottamatta, joten niiden purkaminen oli helppoa.

Teemahaastattelu aiheita olivat yrittäjyys, yrittäjyyden tukeminen, yritysvastuu ja korona. Haastatteluissa oli valmiiksi mietittyjä teemoja ja kysymyksiä. Jokainen haastattelutilanne oli kuitenkin vapaamuotoinen ja haastattelujen aikana syntyi lisäkysymyksiä aiheista. Yrittäjyysteeman kysymyksillä haluttiin selvittää, mistä ja miten yritystoiminta on alkanut. Lisäksi yrittäjiltä kysyttiin muun muassa perustietoja yrityksestä, yrittäjyyden alkumetreistä sekä yrittäjyyteen liittyvistä haasteista ja mahdollisuuksista. Yrittäjyysteemassa selvitettiin myös koronan vaikutuksia liiketoimintaan. Yrittäjyyden tukemisen teemassa selvitettiin, ovatko yrittäjät saaneet yritystoimintaan aineellista ja aineetonta tukea ja miten. Selvitettiin myös, kuinka LAB-ammattikorkeakoulu tukee yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita. Yritysvastuuteemassa käytiin läpi yrittäjien ajatuksia yritysvastuusta ja ilmastonmuutoksesta.

Ilmastonmuutos kysymysten pohjana toimi ilmastogallupin kysymykset. Yrittäjät.fi kysyi yli tuhannelta pk-yritykseltä kysymyksiä ilmastonmuutokseen liittyen. Aineisto kerättiin syksyllä 2019. Gallupin kysymykset olivat. (Hyry 2019.):

Pitääkö Suomen toteuttaa kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa ilmastonmuutoksen torjumiseksi (hiilineutraalius 2035) riippumatta siitä, miten tämä vaikuttaa Suomen talouden kilpailukykyyn?

Tuleeko verotusta kehittää niin, että ilmastopäästöistä maksetaan enemmän veroja ja vastaavasti yrittämisen sekä työn verotusta kevennetään?

Onko yrityksenne selvittänyt ilmastonmuutoksen ja sen hillitsemisen vaikutuksia yrityksen toimintaan?

Miten ilmastonmuutos ja sen hillitseminen vaikuttaa yritykseenne?

Oletko halukas lisäämään yrityksesi toimia ilmastonmuutoksen hidastamiseksi?

Oletko valmis lisäämään yrityksesi toimia ilmastonmuutoksen hidastamiseksi, vaikka se aiheuttaa lisää kustannuksia?

5.2 Haastateltavien taustatiedot

Haastattelin LAB-ammattikorkeakoulun kiihdyttämöpäällikkö Martti Mäkimattilaa ja opiskelijaa Niklas Kaikosta, joka opiskelee yrittäjyyttä diplomi-insinööri ohjelmassa Lappeenranta-yliopistossa. Heidän kanssaan keskityttiin kysymykseen, kuinka LAB-ammattikorkeakoulu tukee tällä hetkellä yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita. Yrittäjähaastattelut koostuivat Automussalo oy:n perustajan ja toimitusjohtajan Marko Mussalon haastattelusta, Lämpökarelia oy:n omistajan ja toimitusjohtajan Jari Könösen haastattelusta ja Eero Reijosen haastattelusta. Reijonen on perustanut yrityksen Rakennustoimisto Eero Reijonen oy. Halusin haastatella nimenomaan menestyviä yrittäjiä eri vuosikymmeniltä. Yrittäjien välillä on yli kymmenen vuoden ikäero, ja vanhin yritys on perustettu vuonna 1984 ja uusin yritys vuonna 2012. Taulukossa 2 on esitetty näiden yritysten perustietoja. (Fonecta 2020a; 2020b; 2020c.)

Taulukko 2. Yritysten perustietoja (Fonecta 2020a; 2020b; 2020c)

Yrityksen nimi	Päätoimiala	Perustamisvuosi	Henkilöstö	Liikevaihto (miljoonaa euroa)	Liiketulos (tuhatta euroa)	Yritysmuoto
Automussalo	Autoliike	2012	1-3	1.9 (v. 2019)	174 (v. 2019)	Osakeyhtiö
Lämpökarelia	LVI-alan työt	1992	Noin 70	7.4 (v. 2018)	540 (v. 2018)	Osakeyhtiö
Rakennustoimisto Eero Reijonen	Rakennusliike	1984	Noin 120	35.6 (v. 2019)	1389 (v. 2019)	Osakeyhtiö

6 TULOKSET

6.1 Yrittäjyysteema

Yrittäjyysteeman haastattelukysymyksiä olivat seuraavat:

- missä työskentelit ennen yrityksen perustamista
- mistä syntyi idea yritykselle
- mikä oli alussa hankalinta
- kuinka korona on vaikuttanut liiketoimintaan
- mikä yrittäjydessä on parasta ja mikä haastavinta.

Mussalo työskenteli isänsä omistamassa yrityksessä markkinointipäällikkönä ennen kuin teki autoharrastuksesta itselleen ammatin. Kaksi muuta yrittäjää työskentelivät aloilla, mihin perustivat lopulta oman yrityksen. Könönen osti osuuden firmasta vuonna 2011, missä isänsä oli toisena osakkaana. Haasteita alussa nähtiin muun muassa ajankäytön, hinnoittelun, työmäärän, viranomaisten vaatimusten ja asiakkaiden löytymisen suhteen. Yrittäjät kokivat, että alussa täytyi osallistua itse jokaiseen asiaan ja tietoa ei löytynyt aina helpolla.

Korona on vaikuttanut toimialoihin eri tavalla. Autoliikkeelle vaikutus on ollut merkittävä. Mussalo toteaa, että autojen myynti on puolittunut koronan takia, ellei enemmänkin. Työmäärä on myös lisääntynyt radikaalisti, sillä ennen yritys työllisti 3 ihmistä ja tällä hetkellä hän joutuu pyörittämään yksinään koko yritystä. Lämpökarelian liiketoiminta koostuu urakointi- ja huoltotehtävistä. Korona on vaikuttanut välittömästi huoltopuolella, kun taas urakointipuolen vaikutukset tulevat Könösen mukaan näkymään viiveellä. Reijonen toteaa, että korona ei vaikuta vielä mitenkään liiketoimintaan.

Keskustellessa yrittäjyyden parhaista puolista nousee yrittäjillä samanlaisia asioita esiin. Parhaina asioina pidetään vapautta ja sitä, että on löytänyt oman alansa. Myös mahdollisuus taloudelliseen menestymiseen nousi esiin keskusteluissa. Yrittäjyyden haasteista nousi esiin asiat kuten yritystoiminnan kasvun hakeminen, henkilöstöhallinto ja työmäärä.

Jotenkin kun seurasi eri yritysten toimintaa niin ajatteli, että enköhän minäki pärjäis yrittäjänä, aina on ollu halu tehdä jotain omaa ja työllistää muita ihmisiä. Halu yrittäjyyteen on tullu veren perintönä, äiti oli todella yrittäjähenkinen. (Reijonen)

Vaikeimpia asioita alussa oli tietyt viranomaisten vaatimukset, johon ei tuntunut löytyvät niinku mistään tietoa, eikä kukaan osannut kertoa, miten ne menevät. (Mussalo)

Haastavinta oli alussa tavallaan urakoiden saaminen, kun ei ollut yrityksellä vielä nimeä ja myös urakkahinnoittelu. (Reijonen)

Alussa hankalinta oli se, että kaikki piti tehdä ite, tiesit asiasta tai et. Tuntu siltä, ettei aika yksinkertaisesti riitä. Sun pitää olla: LVI-insinööri, talouspäällikkö, asianajaja, markkinointipäällikkö ja tietää henkilöstöhallinnosta ja lainsäädännöstä yms. Kun ei alussa voi palkata armeijallista porukkaa. (Könönen)

Parasta on tietysti vapaus ja onnistumisten tunteet yrittäjyydessä. Tärkeätä on ollut se et on pystynyt työllistämään ihmisiä, muutama mukana vielä -84 vuodesta asti parin laman jälkeen. Haasteellisinta on ollut lama-ajat. Parasta kun ois semmonen tasainen työtilanne, ettei tartteis lomauttaa eikä irtisanoa ketään. (Reijonen)

Sanotaanko näin, että parasta on näennäinen vapaus, sen takii näennäinen etten sitä vapautta oo menestyneellä yrittäjällä nähny. Vapaus on tietysti valinta, mutta monesti menestyneet yrittäjät valitsee sen töiden tekemisen mielummin kun vapauden. Haasteellisinta on henkilöstöhallinto, koska sen haluis hoitaa mahdollisimman hyvin, mutta siinä on maantieteellisiäkin haasteita, kun yritys operoi neljällä eri paikakunnalla nii ei oo nähny kaikkia työntekijöitä. (Könönen)

Parasta yrittäjyydessä on se, että uskoo löytäneensä oman jutun mitä haluaa tehdä ja pystyy olla myyntitilanteessa asiantuntija. Aiemmin jos on tehny sen 37,5 tuntia viikossa niin nyt tekee 55-70 tuntia ellei enemmänki. Mutta pakko se on tehdä, koska on niin kilpailtu ala, pärjää joko tosi kovalla asiantuntijuudella tai tekemällä paljon töitä. Haastavinta on se työmäärä ja pakolliset paperinpyörittelyt, kaikkea ei pysty millää ulkoistamaan. (Mussalo)

6.2 Yrittäjyyden tukemisen teema

Yrittäjyyden tukeminen -teemassa selvitettiin koulun merkitystä yrittäjyyteen kannustamisessa ja mitä aineellista ja aineetonta tukea yrittäjät ovat saaneet. Yrittäjille suunnatut kysymykset olivat seuraavat: oletko hakenut yritystukea ja oliko sitä hankala hakea, oletko saanut minkäänlaista yrittäjyyskoulutusta ja kuinka koulu voisi tukea yrittäjyydestä kiinnostuneita. Näiden lisäksi kysyttiin yrittäjiltä, että: jos näillä tiedoilla ja kokemuksilla aloittaisit uudelleen yrittäjänä niin, tekisitkö jotain toisin. Sekä mitä vinkkejä yrittäjäkonkareilla on antaa uusille yrittäjille.

Yrittäjillä oli erilaisia kokemuksia yritystuista. Reijosen mukaan rakennusosalalle ei ollut oikein yritystukia tarjolla. Könönen sanoi, että yritys on hakenut kehitysavustusta joskus 2000-luvun alussa, mutta ei sitä saanut. Mussalo totesi, että on hakenut tukea

koronatilanteeseen kolmelta eri taholta ja se onnistui helposti netissä. Keskusteluissa kävi ilmi, että kaikki olivat saaneet jonkinlaista yrittäjyyskoulutusta. Koulun tuesta Mussalo ja Könönen olivat sitä mieltä, että yrittäjyyskoulutusta ei pitäisi tuputtaa, koska yrittäjyys ei sovi kaikille eikä kaikkia varmasti kiinnosta kuunnella yrittäjyydestä. Reijosen mielestä yrittäjyyskeskustelua pitäisi lisätä kouluissa.

Johtamistaidon kursseja ja yrittäjyyskursseja on käyty, esimerkiksi innovan yritys-kursseja Joensuun yliopistolla... Yritys oli jo tässä vaiheessa perustettuna... Mielestäni koulutus on pullonkaula rakennusosalalla, puurakentaminen yleistyä mutta koulutus on lapsen kengissä... Yrittäjyyttä pitäisi kannustaa enemmän. (Reijonen)

Yrittäjyydestä ammattitutkinto ja LVI-insinöörin paperit... Esimerkkien kautta kannattaisi opiskelijoille puhua. Kymmenissä tilaisuuksissa itekki käyn puhumassa yrittäjyydestä tai johtamisesta niin parhaiten jääny mieleen esimerkit, kun yrittäjät ollu puhumassa ja saanu kysellä heiltä niiden yritystoiminnasta. Ei kannata tyrkyttää yrittäjyyttä, koska ei sovi kaikille, epämurkavuutta pitää osata sietää rajusti, pitkää päivää joutuu painamaan, osa haluaisi yrittäjäksi mutta välttämättä niistä ei ole siihen. (Könönen)

Merkonomi koulutuksesta jonkin verran oppia ja sitte käyny jonku yrittäjyyden liittyvät kursin avoimessa yliopistossa... Turha koulun on tuputtaa yrittäjyyttä, jos ei kiinnosta opiskelijaa. (Mussalo)

Jokainen yrittäjä on omalla mittapuullaan menestynyt, jonka takia olivat sitä mieltä, ettei paljoa muuttaisi toimintaansa. Kaikilta tuli samanlaisia vinkkejä yrittäjäksi aikoville. Positiivisuuden kautta kannattaa lähteä, menestyminen on todella paljon itsestä kiinni.

En välttämättä muuttais mitään, koska on velaton menestyvä yritys... Yrittäjyys on itsestään kiinni, hetkessä tuskin tuut rikastumaan vaan se vaatii pitkäjänteistä työtä. Vaurastua voi tietenkini, mutta pitää osata epäonnistumisiin varautua henkisesti. Jos on oikeesti halu yrittää, hyvä idea ja hyvät kumppanit niin pärjää varmasti. (Reijonen)

Osan opeista ois voinu ottaa halvemmalla kuin kantapään kautta ja oppia on tullut paljon... Kannusta paljon, pyri ottamaan positiiviset asiat ensin, korona-aikaan erityisesti korostuu. (Könönen)

Yrittäjäsuvusta niin tullut oppia sieltä, en kyllä muuttais paljoa koska hyvin on menny. Tällä hetkellä helppo sanoa, kun yritys on kannattava... Sanosin vinkiks semmosen, että jos vaan pystyy niin kannattaa brainstormata ideaa monen eri tyyppin kanssa, ennen kun lähtee toteuttamaan. (Mussalo)

Mäkimattilan ja Kaikosen kanssa pureuduttiin aiheeseen, kuinka LAB-ammattikorkeakoulu tukee yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita ja mitä yrittäjyyteen liittyviä verkostoja koululla on. Lappeenrannan yliopiston hanke nimeltään LAMK StartUp Accelerator eli LSA-hanke toi mukanaan yrityskiihdyttämöpalveluja LAB ammattikorkeakoululle (Tuomi 2018, 23). Yrittäjyyskurssien lisäksi LAB tarjoaa yrityskiihdyttämöpalveluja kuten sparrausta, STORM-liikeideakilpailua ja kiihdytysohjelmaa. Palveluiden tarkoituksena on kehittää opiskelijayrittäjyyttä, mutta ne sopivat myös muille kuin opiskelijoille. Sparraus auttaa hahmottamaan omaa liiketoimintaideaa, mahdollisia asiakassegmenttejä ja sieltä saa neuvoa myös rahoitukseen hankkimiseen. Suoraa sparrausta on myös mahdollista saada Mäkimattilalta, jolla on vahva tausta muun muassa sopimus- ja immateriaalioikeusasioita. Sparraus on helppo ja maksuton tukipalvelu. (LAB University of Applied Sciences 2020a.)

STORM-liikeideakilpailussa kilpaillaan kaupallistettavista liikeideoista vuosittain. Mukana on ollut Lamk Entrepreneurship Society eli LAMKES, joka on opiskelijoiden järjestämä yrittäjyysyhteisö. Siinä on mahdollisuus kypsyttää liikeideaa kisan aikana ja voittava liikeidea saa näkyvyyttä, jolloin rahoituksen saaminen idealle helpottuu. Kiihdyttämöohjelma järjestää viisi kertaa kolmen tunnin mittaisia tapahtumia keväisin. Tapahtumissa on yleensä yrittäjiä kertomassa käytännön kokemuksistaan, mikä on mennyt hyvin ja mikä huonosti. Starthub-hanke avattiin uutena juttuna tammikuussa 2020. Kyseessä on Lahden kaupungin, LAB-ammattikorkeakoulun ja Iskun yhteinen hanke, jossa edistetään kasvu-yrittäjien toimintaa. StartHubin tilat löytyy ammattikorkeakoulun kampukselta. (LAB University of Applied Sciences 2020b.) LAB-ammattikorkeakoulu tekee myös yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa kuten LADECin kanssa. LADEC eli lahden seudun kehitys oy auttaa paikallisia yrittäjiä maksuttomasti. (LADEC 2020).

Parissa vuodessa saatu eteenpäin yrittäjyystoimintoja monellakin eri saralla, ihan hyvää toimintaa ollut jo aiemmin myös yrittäjyysopettajilla. Erilaisia yritys yhteistyötä ja hankkeita kuten LSA-hanke, josta saatiin rahoitus kiihdyttämöpalveluille. (Mäkimattila)

Yks olennainen ajatus on se, että yrittäjyystoiminta ei saisi hidastaa opintoja vaan päinvastoin. Kiihdytysohjelma suunnattu noin neljällekymmenelle hengelle, osallistuneet opiskelijat on saanut kolme opintopistettä, kun ovat tehneet yhteenvetoraportin tapahtumista. Yrittäjyystoiminta mielummin nopeuttaa kuin hidastaa opintoja. (Mäkimattila)

Tarjottu myös ulkopuolelle tukea yrittäjille, esim immateriaali ja sopimusosaamista sekä patenttiasioissa autettu ja tehty LADECin kanssa yhteistyötä, pyritty siihen ettei ois päällekkäisiä resursseja. Haasteena on se että opiskelija tietää mistä saada

apua. Ei olla sanottu vaan, että mene netistä etsimään tietoa vaan neuvottu mistä löytyy apua esimerkiksi yritystukien kanssa, kuten ELY-keskukset ja TE-toimisto (Mäkimattila)

Täytyy myös muistaa ettei opiskelijat oo homogeeninen porukka. Meillä on monipuolisilla taustoilla olevia opiskelijoita, on opiskelijoita, jotka haluavat yrittäjäksi, on jo yrittäjiä ja, opiskelijoita, jotka kiinnostuu yrittäjyydestä opintojen aikana ja opiskelijoita joita ei kiinnosta ollenkaan yrittäjyys. On myös erilaisia yrittäjiä; kevytyrittäjyyttä, toiminimellä yksityistä elinkeinoharjoittajaa, kasvuyrittäjiä ja startup yrittäjiä, ja niitä, jotka haluavat tehdä nopean exitin. Tän takii meillä pitää olla monenlaisia palveluja ja toimia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, että kaikille löytyis tarpeellista palveluja (Mäkimattila)

Pitää muistaa ettei toimita tyhjiössä, pyritään vähentämään päällekkäisiä resursseja ja tehdä kapulavaihtoo eri toimijoiden välillä, ettei jokainen toimija tarjoa samanaista palvelua. Resurssien tehokasta ja järkevää käyttöä. Opiskelijan ei tarvii perinteisen kurssirytmien mukaisesti varrota vaikka syksyyn, että oppis yrittäjyydestä syksyn kurssilta vaan starthub ja kiihdyttämötoiminnasta saa heti apua tarvittaessa. (Mäkimattila)

Opiskelijoilla ja yrittäjillä on mahdollisuus hyödyntää koulun verkostoja, toimijoita ja erilaisia hankkeita sekä labroja – resursseja, joita ei muuten aloittavalle startup yritykselle olisi helposti tarjolla. Erityisesti tästä on hyötyä sellaisen liiketoiminnan aloittamisessa, missä vaaditaan monia eri tahoja toimivan ekosysteemin luomiseksi ja idean kaupallistamiseksi, kuten kiertotalous. Oppilaitos pystyy yhdistämään tarvittavia toimijoita ihan eri tavalla, jonkun uuden idean ympärille, kuin yrittäjä yksin (Mäkimattila)

Oon samaa mieltä, että yrittäjyyden tukemistoiminnot mennyt parin vuoden aikana eteenpäin. Kävin amk insinööri opintojen aikana jonku yrittäjyysmoduulin, joka ei ollut kovinkaan hyvä, jos tavoitteena oli kannustaa yrittäjyyteen. (Kaikonen)

6.3 Yritysvastuuteema

Yritysvastuuteemasta yrittäjiltä kysyttiin vastuuseen ja ilmastonmuutokseen liittyviä asioita. Yritysvastuuseen liittyvä kysymys oli, että näkyykö vastuullisuus osana yrityksen strategiaa. Kaikilla yrityksillä näkyi vastuullisuuden teemoja yritystoiminnassaan. Kuten luvussa 2.3 käytiin läpi se, että vastuullisuus ei vaadi erillisiä vastuullisohjelmia vaan yleensä yritys toimii jo vastuullisesti ilman. Tämä korostui myös yrittäjähaastatteluissa. Haastatteluissa tuli ilmi, että yrittäjät kannattavat avoimuutta liiketoiminnassa ja

lupauksien pitämistä asiakkailleen sekä kantavat vastuuta henkilöstöstään. Vastuullisuuden voi todentaa helposti sertifikaatilla. Sertifikaattiin sisältyy usein säännöllinen raportointi erilaisista vastuullisuuden asioista. Rakennustoimisto Reijoselle on myönnetty rakennusyrityksen pätevyystodistus Rala ry:n toimesta ja heillä on käytössä Rala ry:n sertifioima toimintajärjestelmä. (Ereijonen.fi 2020.) Rala on suunnittelu- ja rakennuttamisyrittäjille sekä rakennus- ja asennusyrityksille tarkoitettu sertifikaatti, joka sisältää myös ympäristöjärjestelmän arviointipalvelun. Sertifikaatin avulla voidaan osoittaa laadun taso tilaajille. (Rala 2020.)

Se on yksi tärkeimmistä vastuista, että tilaaja saa sitä mitä haluaa... toinen vastuu on henkilöstöstä... sosiaalisen vastuun merkitys on todella tärkeä. Laatusertifikaatti löytyy RALA:n toimesta. (Reijonen)

No tän yrityksen vastuuna on tehdä tulosta, lukeehan se osakeyhtiölaissakin, että osakeyhtiön tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, ellei toisin mainita. Vastuu tietysti henkilöstöstä. Ympäristövastuun asiat kuten luonnonsuojelu täytyy tulla ulkopuolelta lainsäädännön kautta, muuten yrityksellä on vaara menettää kilpailuetunsa. Esimerkiksi tämmöisenä aikana korostuu se, että kantaako vastuun työntekijöistä ja kärsii mahdollisesti tappiota vai varmistaako sen, että yritys olisi jonkin näköisessä kuosissa korona jutun jälkeenkin. (Könönen)

Avointa ja rehellistä autokauppaa, aina käydään läpi kaikki mahdolliset viat autosta ennen kuin mainitsen yhtäkään hyvää puolta... Aina pyrin olemaan ympäristö vastuullinen kierrättämällä yms, vaikka nelipyöräsiä saastuttavia möhkäleitä myynkin. (Mussalo)

Mussalon ja Könösen vastaukset olivat lähes identtiset. Ainoa ero oli, että Mussalon alalla ilmastonmuutos luultavasti heikentää liiketoimintaa ja Könösen alalla taas vahvistaa liiketoimintaa. Kummankaan mielestä Suomen ei pitäisi toteuttaa kunnianhimoista ilmastopoliittikkaa. Samaa mieltä olivat myös yrittäjägallupiin osallistuneista 54 prosenttia. Kaikki yrittäjistä olivat sitä mieltä, että ilmastopäästöjen verotusta voitaisiin nostaa, jos yrittämisen sekä työn verosta vähennetään. Yrittäjägallupin yrityksistä tätä mieltä oli 71 prosenttia. Kukaan yrittäjistä ei ollut selvittänyt ilmastonmuutoksen vaikutuksia yritykselle. 63 prosenttia yrittäjägallupista vastasi samoin. Yrittäjägallupin yrittäjistä 58 prosenttia oli valmis toimien lisäämiseen kamppailussa ilmastonmuutoksen hidastamisessa. Myös kaikki haastateltavat yrittäjät olivat tätä mieltä. Könönen ja Mussalo eivät olleet valmiita lisäämään toimia, jos se aiheuttaa lisäkustannuksia, sillä kilpailutilanne on tällä hetkellä niin kova, ettei siihen nähdä mahdollisuutta.

Reijosen kanssa keskustelu ilmastonmuutoksesta kääntyi puurakentamiseen. Reijosen mielestä ilmastonmuutos vahvistaa heidän liiketoimintaansa, sillä he ovat johtava puukerrostalojen rakentaja Joensuussa. Reijonen vastasi, en osaa sanoa, kysyttäessä oletko valmis lisäämään yrityksesi toimia ilmastonmuutoksen hidastamiseksi, vaikka se aiheuttaa lisää kustannuksia. Hän vastasi näin myös kysymykseen hiilineutraalisuudesta.

Tavoite hiilineutraaliuudesta pitää elää, mutta konstit siihen on väärät tällä hetkellä, pitäisi kehittää enemmän puurakentamista ja panostaa metsän kasvatukseen, eikä pilata luontoa... Kyllä olen valmis lisäämään keinoja ilmastonmuutoksen hillitsemiseen, luonnonvarakeskus kysyi meitä niiden ohjelmaan mukaan, jossa on keskeisessä roolissa puurakentaminen... Ei välttämättä lisää kustannuksia tässäkin kysymys puurakentamisesta. (Reijonen)

6.4 Yhteenveto

Yrittäjien välinen ikäero ei juurikaan näkynyt vastauksissa tai keskustelussa. Tutkimuksen tuloksena voisi sanoa, että menestynyt yrittäjä ei saa pelätä työntekoa vaan töitä on oltava valmis tekemään todella paljon. Haastateltavat olivat homogeeninen ryhmä ja vastaukset olivat hyvin samanlaisia. Otannan monimuotoisuutta olisi voitu lisätä esimerkiksi haastatteleamalla useampaa eri yhtiömuotoa edustavaa yritystä tai haastatteleamalla yrittäjää, jonka yritysstrategiaan on vahvasti liitetty ympäristö- tai vastuullisuusteema.

Keskusteluista kävi selvästi ilmi, että yritysvastuu nähdään kulueränä. Erityisesti ympäristövastuun vaatimukset täytyy tulla ulkopuolelta lainsäädännön ja määräyksien kautta, muuten yrityksellä on vaara menettää kilpailuetunsa. Yritys vastuusta ja ympäristökysymyksistä keskustelu vallitsevan korona epidemian takia kääntyi vastakkaisajatteluun sosiaalisen ja taloudellisen vastuun osalta, koska yritykset joutuvat pohtimaan kannattavuuttaan uudestaan tilanteen takia. Haastatteluissa korostui erityisesti sosiaalinen vastuu henkilöstöstä, kuten kysymykset lomautuksista ja irtisanomisista sekä taloudellinen vastuu liiketoiminnan säilyvyydestä kriisin aikana ja sen jälkeen. Tilanne on erityisen haastava siksi, koska kukaan ei voi ennakoita tilanteen kestoja ja vaikutuksia tulevaisuudessa. Koronan vaikutukset eivät näy välttämättä välittömästi yritykselle, mutta tilannetta pitää pyrkiä ennakoimaan.

LSA-hankkeen yhteydessä tehdyn opinnäytteen tulos oli se, ettei Lahden ammattikorkeakoulussa tueta opiskelijayrittäjyyttä täydellä potentiaalilla (Tuomi 2018, 36). Nykyisessä LAB-ammattikorkeakoulussa näyttäisi asiat olevan menneen eteenpäin paljon parissa vuodessa. Yrityskiihdyttämöllä on useita erilaisia palveluita erilaisille tarpeille. Mäkimattilan mukaan fuusion takia palveluita voisi selkeyttää tulevaisuudessa. Mussalon mielestä

oli tärkeää, että pääsisi hautomaan liikeideaa hyvien tyyppien kanssa ennen toteutusta. Könönen taas totesi, että parhaiten jää mieleen, kun kuulee yrittäjätarinoita ja pääsee kyselymään yrittäjiltä niistä. Yrityskiihdyttämö tarjoaa tämänkaltaisia palveluja, sillä kiihdyttämöohjelmassa käy yrittäjiä kertomassa tarinoita omasta yritystoiminnastaan. Hautomotoiminnassa taas voidaan kypsyttää liikeideaa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytteen päätutkimuskysymys oli, millainen on polku kohti vastuullista yrittäjyyttä. Yrittäjäksi ryhtymiseen vaikuttavat tekijät voidaan jakaa taustatekijöihin ja tilannetekijöihin. Nuorten asenteita tarkastellessa kävi ilmi, että merkittävin taustatekijä on vanhempien yrittäjätausta. Haastattelujen tuloksista selvisi, että kaksi kolmesta yrittäjästä tuli yrittäjäperheistä. Myös kolmas haastateltava totesi, että yrittäjyys on tullut verenperintönä, koska äiti on ollut todella yrittäjähenkinen. Tilannetekijöistä opinnäytetyössä käytiin läpi, että osa yrittäjistä ryhtyvät yrittäjäksi olosuhteiden pakosta. Yrittäjyyden voi aloittaa myös koulun kautta tiimiakatemiomallisisissa ammattikorkeakouluissa. Kevytyrittäjyys on myös yleistynyt Suomessa, koska se on helppo tapa kokeilla yritystoiminnan kannattavuutta.

Suurin osa nuorista on sitä mieltä, että yrittäjyys yleistyy tulevaisuudessa. Myös useampi nuorista toimi vastaushetkellä yrittäjänä kuin aiemmassa nuorisobarometritutkimuksessa. Nuorten halukkuus ryhtyä yrittäjäksi on kasvanut usean mittarin mukaan viime vuosikymmenen aikana, kun taas korkeakouluopiskelijoiden kiinnostus on lievästi vähentynyt viimeisen viiden vuoden aikana. Nuorten mielestä myös yrittäjyyttä kohtaan oleva byrokraatia on vähentynyt ja he kokevat, että yhteiskunta tukee yrittäjyyttä enemmän kuin ennen. Nuoret kokevat myös, että positiivista yrittäjäkeskustelua on lisättävä.

Sekä nuoret että korkeakouluopiskelijat näkevät yhdeksi esteeksi yrittäjyydelle yrittäjänä toimimisen työmäärän. Yrittäjähaastatteluissa tuli hyvin selväksi, että menestyneen yritystoiminnan eteen joutuu tekemään paljon työtä. Nuoret ja korkeakouluopiskelijat ovat yhtä mieltä siitä, että yrittäjyydellä voi rikastua ja yhdeksi parhaiksi puoliksi mainittiin yrittäjän vapaus päättää työstään. Myös yrittäjähaastatteluissa mainittiin parhaiksi puoliksi vapaus ja mahdollisuus taloudellisen menestymiseen. Haastateltavat yrittäjät olivat samaa mieltä kuin nuoret, että yrittäjyydestä tulisi käydä enemmän positiivista keskustelua.

Vastuulliseen yrittäjyyteen voi liittyä haasteita, mutta myös mahdollisuuksia kuten uusia innovaatioita. Vastuullista yrittäjyyttä voidaan tarkastella yrityksen innovaatiotoiminnan kautta. Yritysvastuulähtöisiä innovaatioita voidaan toteuttaa voittoa tavoittelemattomien yhteiskunnallisten yritysten sekä perinteisimpien voittoa tavoittelevien yritysten toimesta. Vastuulliset yritykset huomioivat innovaatiotoiminnassaan yritysvastuu vaikutukset. Innovaatioilla voi olla myös tahattomia positiivisia sivuvaikutuksia ympäristöön ja yhteiskuntaan.

Yritysvastuu tutkimuksen mukaan, suurin osa Suomen suurimpien yritysten johtajista uskoo vastuullisuuden merkityksen kasvavan tulevaisuudessa. Suurin osa myös uskoo, että

vastuullisuuden käytetyt resurssit kasvavat jatkossa. Myös kestävä kehityksen tavoitteet on nostettu suurimmassa osassa yrityksiä osaksi yrityksen strategiaa. Noin kolmasosa on sitä mieltä, että vastuullisuuden liiketoimintahyödyt ovat suuremmat kuin siihen käytetyt kustannukset. Yli puolet johtajista ajattelevat, että kansainväliset sopimukset ja lainsäädäntö ovat avainasemassa globaalien haasteiden ratkaisussa.

Erityisesti suurten yritysten odotetaan olevan vastuullisia toiminnassaan enemmän kuin ainoastaan lain minimivaatimuksella. Digitalisaation ja globalisaation myötä tieto liikkuu entistä nopeammin. Asiakkaat ovat nykyisin valvetuneempia ja herkempiä boikotoimaan yrityksiä, jotka eivät kannaa sosiaalista tai ympäristövastuuta toiminnastaan. Yrityksien kannattaisi pohtia yritys vastuuta omassa liiketoiminnassaan, sillä monet tutkimukset osoittavat, että yritys vastuun osa-alueilla voidaan luoda taloudellista hyötyä yritykselle. Yritys vastuuta parantamalla voidaan muun muassa nostaa sijoittajien kiinnostusta, parantaa työntekijöiden tyytyväisyyttä, luoda uusia tuoteinnovaatioita ja parantaa vaikutusta lähiympäristöön. Yrityksen arvoketjua tehostamalla voidaan luoda positiivista vaikutusta ympäristöön ja luoda kustannussäästöjä.

Pk-yritysten ja uusien yrittäjien kannattaa myös ottaa yritys vastuun huomioon liiketoiminnassaan, sillä vastuuttomasti toimimalla voidaan menettää maine ja markkinoiden luottamus. Pk-yrityksille ja uusille yrittäjille voisi tehdä päivitetyn tietopakettin yritys vastuusta, jossa olisi selkeästi ja käytännönläheisesti neuvoja ja ohjeita, kuinka yritys vastuun teemoilla voidaan parantaa yrityksen kannattavuutta ja määrittää yritys vastuun kannalta tärkeitä asioita yrityksen liiketoiminnassa. Yritys vastuun tutkiminen kannattavuuden näkökulmasta voisi antaa tiedeyhteisölle lisää tietoa yritys vastuusta. Yritys vastuun osa-alueiden huomioineet yritykset voivat reagoida muutoksiin paremmin, jos yritys vastuuseen liittyvät lait tai säädökset muuttuvat tulevaisuudessa.

Tutkimuksen tuloksista selvisi, että LAB-ammattikorkeakoulun yrittäjyyden sisäiset verkostot olivat kehittyneet paljon parin vuoden aikana. Korkeakoulubarometrin mukaan, korkeakouluopiskelijoille sisäiset verkostot eivät ole tuttuja. Jatkotutkimuksena voitaisiin tutkia, kuinka tuttuja yrittäjyysverkostot ovat LAB-ammattikorkeakoulun opiskelijoille ja miten niitä saisi markkinoitua paremmin yrittäjyydestä kiinnostuneille opiskelijoille. Myös olisi syytä kartoittaa pitäisikö LAB-ammattikorkeakoulun tekniikan alojen yrittäjyysopetusta lisättävä. Opiskelijabarometrin mukaan tekniikan alat ovat ainoa poikkeus tilastoissa, missä yliopisto-opiskelijat kokevat, että saavat paremmat valmiudet yrittäjyyteen kuin ammattikorkeakoulun opiskelijat. Koululla on mahdollisuus tukea yrittäjyydestä kiinnostuneita opiskelijoita, mikä voi tulevaisuudessa johtaa uusien yrittäjäperheiden syntyyn ja näin ollen sillä on kauaskantoiset vaikutukset Suomen elinkeinoelämään.

LÄHTEET

Aaltonen, T. & Tuominen, K. 2011. Yhteiskuntavastuu yrityksen arjessa. Vantaa: Hansa-print oy.

Business & Sustainable Development Commission 2017. Better business better world [15.4.2020]. Saatavissa: <http://report.businesscommission.org/uploads/BetterBiz-Better-World.pdf>

Eccles, R., Ioannou, I. & Serafeim, G. 2014. The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance. SSRN [viitattu 16.4.2020]. Saatavissa: <https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=140021013065020109108071089120002120105018010061023037119086118064086011000025021000035020062104054111107001086002111098029016037007090023044117119024064113085096024034067031126029097114096071010067103093086019004096001096127020078099108087111029009&EXT=pdf>

Ekotuki 2020. Ekotukitoiminta ja YK:n kehityksen tavoitteet [viitattu 15.4.2020]. Saatavissa: https://www.ekotuki.fi/files/2019/06/sdgt_kaikki_uusi.jpg

Ereijonen.fi 2020. Rakennustoimisto Eero Reijonen oy [viitattu 28.4.2020]. Saatavissa: <https://ereijonen.fi/yritys>

Gatley, N. 2020. Creating Shared Value – A New Way of Doing Business. British Assessment Bureau [viitattu 20.3.2020]. Saatavissa: <https://www.british-assessment.co.uk/insights/spotlight-introducing-concept-creating-shared-value/>

Haanpää, L. & Tuppurainen, S. 2012. Nuoret yrittävät – vastuullisuus, joustavuus ja mahdollisuudet yrittäjyydessä. Helsinki: Hakapaino.

Harmaala, M-M. & Jallinoja, N. 2012. Yritysvastuu ja menestyvä liiketoiminta. Alma Talent oy [viitattu 27.3.2020]. Saatavissa: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/FABBIXGTFF#kohta:YRITYSVASTUU\(\(20\)JA\(\(20\)MENESTYV\(\(c4\)\)\(\(20\)LIIKETOIMINTA\(\(20\)/piste:b0](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/FABBIXGTFF#kohta:YRITYSVASTUU((20)JA((20)MENESTYV((c4))((20)LIIKETOIMINTA((20)/piste:b0)

Helaniemi, K., Kuronen, A. & Väkeväinen, V. 2018. Kutsuvat sitä pöhinäksi. Otava [viitattu 2.4.2020]. Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/book/9789511324454>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. Gaudeamus Helsinki University Press [viitattu 1.5.2020]. Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/book/9789524958868>

- Holopainen, T. 2020. Yrityksen perustamisopas – Käytännön perustamistoimet 2020. Asiatieto T. Holopainen oy [viitattu 1.4.2020]. Saatavissa: <https://www.el-library.com/book/9789518986822>
- Juutinen, S. 2016. Strategisen yritys vastuun käsikirja. Alma Talent oy [viitattu 17.3.2020]. Saatavissa: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/BAXBBAUGGFG#kohta:STRATEGISEN\(\(20\)YRITYSVASTUUN\(\(20\)K\(\(c4\)SIKIRJA\(\(20\)/piste:b4](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/BAXBBAUGGFG#kohta:STRATEGISEN((20)YRITYSVASTUUN((20)K((c4)SIKIRJA((20)/piste:b4)
- Knuutinen, R. 2014. Verotus ja yrityksen yhteiskuntavastuu. Hansaprint oy [viitattu 1.4.2020]. Saatavissa: [https://kaupakamaritieto-fi.ezproxy.saimia.fi/ammattikirjasto/teos/verotus-ja-yrityksen-yhteiskuntavastuu#kohta:Verotus\(\(20\)ja\(\(20\)yrityksen\(\(20\)yhteiskuntavastuu](https://kaupakamaritieto-fi.ezproxy.saimia.fi/ammattikirjasto/teos/verotus-ja-yrityksen-yhteiskuntavastuu#kohta:Verotus((20)ja((20)yrityksen((20)yhteiskuntavastuu)
- Koipijärvi, T. & Kuvaja, S. 2017. Yritysvastuu – Johtamisen uusi normaali. Printon [viitattu 23.3.2020]. Saatavissa: [https://kaupakamaritieto-fi.ezproxy.saimia.fi/ammattikirjasto/teos/yritysvastuu-johtamisen-uusi-normaali-2017#kohta:Yritysvastuu\(\(20\)\(\(2013\)\(\(20\)Johtamisen\(\(20\)uusi\(\(20\)normaali](https://kaupakamaritieto-fi.ezproxy.saimia.fi/ammattikirjasto/teos/yritysvastuu-johtamisen-uusi-normaali-2017#kohta:Yritysvastuu((20)((2013)((20)Johtamisen((20)uusi((20)normaali)
- Kurittu, K. 2018. Yritysvastuuraportointi – Kiinnostavan viestinnän käsikirja. Alma Talent oy [viitattu 27.3.2020]. Saatavissa: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/CACBFXDTEB#kohta:OSA\(\(20\)1\(\(20\)Sukellus\(\(20\)yritysvastuuraporttiin/piste:t4i](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/CACBFXDTEB#kohta:OSA((20)1((20)Sukellus((20)yritysvastuuraporttiin/piste:t4i)
- LAB University of Applied Sciences 2020a. Business Mill Lahti [viitattu 25.4.2020]. Saatavissa: <https://lab.fi/fi/palvelu/business-mill-lahti>
- LAB University of Applied Sciences 2020b. StartHub-avajaiset [viitattu 2.5.2020]. Saatavissa: <https://lab.fi/fi/tapahtumat/starthub-avajaiset>
- LADEC 2020. LADEC-Buustia bisnekseen! Lahden Seudun Kehitys LADEC oy [viitattu 1.5.2020]. Saatavissa: <https://www.ladec.fi/ladec>
- Lauronen, T. 2019. Suomen Yrittäjät: Opiskelijasta yrittäjäksi 2019. Suomen Yrittäjät [viitattu 3.4.2020]. Saatavissa: https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/opiskelijasta_yrittajaksi_2019.pdf
- Lehtipuu P. & Monni, S. 2007. Synergia – Vastuullisen liiketoiminnan menestysmalli. Jyväskylä: Talentum Media oy.
- Patentti- ja rekisterihallitus 2020. Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä [viitattu 15.4.2020]. Saatavissa: <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/yritystenlkm/lkm.html>

Rala 2020. RALA-sertifiointi on rakennusalanyrityksille räätälöity puolueeton toiminta- ja ympäristöjärjestelmän arviointimenettely. Rakentamisen Laatu RALA ry [viitattu 29.4.2020]. Saatavissa: <https://www.rala.fi/tuotteet/sertifiointi/>

Suomen YK-liitto 2020. Kestävän kehityksen tavoitteet [viitattu 29.4.2020]. Saatavissa: <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Sutela, H. & Pärnänen, A. 2018. Yrittäjät Suomessa 2017. Tilastokeskus [viitattu 19.4.2020]. Saatavissa: http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluetteloytym_201700_2018_21465_net.pdf

Talouskuutio.fi 2020. Korona tuet | Mistä ja miten saat yrittäjänä tukea? [viitattu 17.4.2020]. Saatavissa: <https://www.talouskuutio.fi/korona-tuet/>

Tiimiakatemia Global 2020. Mikä on Tiimiakatemia® ja sen historia [viitattu 22.4.2020]. Saatavissa: <https://tiimiakatemia.com/tiimiakatemiaglobal/mika-on-tiimiakatemia/>

Tuomi, K. 2018. Kiihdyttämöpalvelut opiskelijayrittäjyyden tukena. Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu [viitattu 29.4.2020]. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/155709/Tuomi_Krista.pdf?sequence=1&isAllowed=y

United Nations Global Compact 2019. 87 major companies lead the way towards a 1.5°C future at UN Climate Action Summit. UN Global Compact Media [viitattu 23.4.2020]. Saatavissa: <https://www.unglobalcompact.org/news/4476-09-21-2019>

Vero.fi 2016. Tuloverotus – avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö [viitattu 26.4.2020]. Saatavissa: <https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/avoin-yhtio-ja-kommandiittiyhtio/>

Yrityksen-perustaminen.net 2020b. Osuuskunnan perustaminen [viitattu 26.4.2020]. Saatavissa: <https://yrityksen-perustaminen.net/osuuskunnan-perustaminen/>

Niskala, M., Tarna-Mani, K., Puroila, J. & Pajunen, T. 2015. Yritysvastuu: raportointi- ja laskentaperiaatteet. ST-Akatemia oy [viitattu 12.4.2020]. Saatavissa: [https://www-stakate-miaonline-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/yrvastuu#Hy\(f6\)dyllist\(e4\)\(20\)tietoa\(20\)lukijalle](https://www-stakate-miaonline-fi.ezproxy.saimia.fi/teos/yrvastuu#Hy(f6)dyllist(e4)(20)tietoa(20)lukijalle)

Hakala, J. 2018. Ikkunoita tutkimus metodeihin 1. PS-kustannus [viitattu 16.4.2020]. Saatavissa: <https://www.ellibslibrary.com/reader/9789524515160>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020b. Vastuullisuusraportointi. [viitattu 4.5.2020]. Saatavissa: <https://tem.fi/vastuullisuusraportointi>

Haikkola, L., Myllyniemi, S., Pirttijärvi, A. & Rasa, R 2019. Hyvää työtä! nuorisobarometri 2019. [viitattu 10.5.2020]. Saatavissa: https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2020/04/Nuorisobarometri_2019-netti.pdf

Piispa, M & Myllyniemi, S. 2020. Nuoret ja ilmastonmuutos. [viitattu 11.5.2020]. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137610/YP1901_Piispa%26Myllyniemi.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Työ- ja elinkeinoministeriö 2009b. Yritysvastuun raportoinnin ensi askeleet. [viitattu 12.5.2020]. Saatavissa: <https://tem.fi/documents/1410877/2934378/Yritysvastuun+raportoinnin+ensiaskeleet%2C+tietopaketti+pk-yrityksille>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2009a. Vastuullinen yrittäjyys pk-yrityksissä. [viitattu 12.5.2020]. Saatavissa: <https://tem.fi/documents/1410877/2934378/Vastuullinen+yritt%C3%A4jyys+pk-yrityksiss%C3%A4%2C+k%C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6n+esimerkkej%C3%A4>

FiBS. 2019. Yritysvastuu 2019 Tutkimusraportti. [viitattu 10.5.2020]. Saatavissa: https://www.fibsry.fi/wp-content/uploads/2019/05/Yritysvastuututkimus_2019_FIBS_raportti_FINAL.pdf

Hyry, J. 2019. Yrittäjägallup syys–lokakuu 2019 – Ilmastonmuutos. Kantar TNS oy [viitattu 26.4.2020]. Saatavissa: https://www.yrittajat.fi/sites/default/files/yrittajagallup_syys19_ilmastonmuutos.pdf

Business Finland 2020. Tietoa Business Finlandista [viitattu 14.4.2020]. Saatavissa: <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/tietoa-meista/lyhyesti/>

Bisnes.fi 2020. Yritystuet [viitattu 15.4.2020]. Saatavissa: <https://bisnes.fi/yritystuet/>

Yrityksen-perustaminen.net 2020a. Kevytyrittäjyys [viitattu 21.4.2020]. Saatavissa: <https://yrityksen-perustaminen.net/kevytyrittajyys/>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2020a. ELY-keskukset [viitattu 23.4.2020]. Saatavissa: <https://tem.fi/ely-keskukset>

Dufva, M. 2019. Megatrendit 2020. Sitra [viitattu 25.4.2020]. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2020/>

Vakuudeton 2020a. Starttiraha 2020 [viitattu 26.4.2020]. Saatavissa: <https://vakuudeton.com/starttiraha/>

Vakuudeton 2020b. Yrityksen rahoitus [viitattu 26.4.2020]. Saatavissa: <https://vakuudeton.com/yrityksen-rahoitus-tuet/#toimeentulotuki>

Yritä.fi 2020b. Toiminimi lyhyesti. Futuredu oy [viitattu 27.4.2020]. Saatavissa: <https://xn--yrit-ooa.fi/toiminimi>

Yritä.fi 2020c. Yritysmuodot. Futuredu oy [viitattu 27.4.2020]. Saatavissa: <https://xn--yrit-ooa.fi/yritysmuodot>

Yritä.fi 2020a. Osakeyhtiö lyhyesti. Futuredu oy [viitattu 28.4.2020]. Saatavissa: <https://xn--yrit-ooa.fi/osakeyhtio>

Davemanuel.com 2020. Definition of Exit [viitattu 1.5.2020]. Saatavissa: <https://www.davemanuel.com/investor-dictionary/exit/>

Fonecta 2020a. Automussalo oy. Fonecta [viitattu 1.5.2020]. Saatavissa: <https://www.finder.fi/Autoliike/AutoMussalo+Oy/Hollola/yhteystiedot/2752858>

Fonecta 2020b. Lämpökarelia oy. Fonecta [viitattu 1.5.2020]. Saatavissa: <https://www.finder.fi/LVI-alan+ty%C3%B6t/L%C3%A4mp%C3%B6karelia+Oy/Joensuu/yhteystiedot/306838>

Fonecta 2020c. Rakennustoimisto Eero Reijonen oy [viitattu 1.5.2020]. Saatavissa: <https://www.finder.fi/Rakennusliike/Rakennustoimisto+Eero+Reijonen+Oy/Liperi/yhteystiedot/171572>

Sitra. 2020. Yhteiskunnalliset yritykset. [viitattu 20.5.2020]. Saatavissa: <https://www.sitra.fi/aiheet/yhteiskunnalliset-yritykset/>